

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Факультет економіки моря
Кафедра фінансів

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедри

професор НУК, д.е.н. Рогов Г.К.

(науковий ступінь, вчене звання, П.І.Б. завкафедрою)

«___» лютого 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: **«ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА»**

Виконав: студент групи 5441з

Наркулі М.М.

(підпис)

Керівник роботи:

Доцент кафедри фінансів, к.е.н.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Приходько Н.В.

(підпис)

м. Миколаїв – 2023 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки моря

Кафедра _____ фінансів
 Спеціальність _____ 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
 Освітня програма _____ «Фінанси, банківська справа та страхування»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Гарант освітньої програми
 доц., к.е.н. Пащенко О.В.
 « 14 » листопада 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту _____ Наркулі Мая Мурадівна
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____ «Оцінка ліквідності і платоспроможності підприємства»

Керівник роботи _____ Приходько Наталія Василівна, доц., к.е.н.
 (науковий ступень, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Затверджені наказом ректора 1191уч. від « 26 » _____ грудня _____ 2022 року

2. Термін подання роботи _____ 17 лютого 2023 р.

3. Вихідні дані по роботі: _____
 _____ *Фінансова звітність ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2019-2021 роки*
 _____ *Нормативно-законодавча база*

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів):

1. Розкрити сутність понять ліквідності і платоспроможності підприємства. 2. Проаналізувати методичні підходи до оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства. 3. Розкрити законодавчу і інформаційну базу оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства. 4. Здійснити оцінку фінансової стійкості ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 рр. 5. Визначити напрями підвищення ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат»

5. Перелік презентаційних матеріалів:

1. Аналітичний баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 рр. 2. Оцінка ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021рр. 3. Показники загальної платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020 – 2021 роки. 4. Оцінка фінансового стану ПрАТ «Завод «Фрегат» з урахуванням ступеню ліквідності його активів. 5. Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021рр. 6. Розрахунок показників для оцінки рівня

платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 рр. 7. Заходи виходу ПрАТ «Завод «Фрегат» з кризового стану.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
4	Мозговий А.М., доцент НУК		

7. Дата видачі завдання 07.11.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення керівника роботи та узгодження теми	24.10-07.11.22	Виконано
2	Складання змісту та узгодження с керівником	07.11-21.11.22	Виконано
3	Вивчення літературних джерел	07.11.-21.11.22	Виконано
4	Збір та систематизація інформації за темою роботи	22.11.-12.12.22	Виконано
5	Розробка теоретичного розділу	13.12.-31.12.22	Виконано
6	Розробка аналітичного розділу	01.01.-20.01.23	Виконано
7	Розробка проектного розділу	21.01.- 07.02.23	Виконано
8	Розробка спеціального розділу	24.10.22-07.02.23	Виконано
9	Розробка вступу, висновків, списку джерел	08.02.-12.02.23	Виконано
10	Розробка презентації та доповіді	13.02-22.02.23	Виконано

Студент

Наркулі М.М.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

Приходько Н.В.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність понять ліквідності і платоспроможності підприємства	7
1.2. Методичні підходи до оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства	14
1.3. Інформаційно-нормативна база оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «ЗАВОД «ФРЕГАТ»).....	24
2.1. Загальна характеристика підприємства	24
2.2. Аналіз динаміки, структури майна та капіталу підприємства	27
2.3. Аналіз ліквідності підприємства	32
2.4. Аналіз показників платоспроможності підприємства.....	39
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПРАТ «ЗАВОД «ФРЕГАТ»	46
3.1. Заходи підвищення рівня ліквідності і платоспроможності підприємства.....	46
3.2. Прогнозування показників фінансової звітності ПрАТ «Завод «ФРЕГАТ»	52
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ	62
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	81
ДОДАТКИ	

ВСТУП

В наш час успішне функціонування підприємств значною мірою залежить від рівня їх платоспроможності, ліквідності і фінансової стійкості. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства має величезне значення, оскільки його результати використовуються для розробки фінансової політики підприємства. Для успішної роботи будь-якого підприємства в сучасних умовах дуже важлива здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі і підтримувати свою платоспроможність, а для цього необхідно завчасно давати оцінку ліквідності і платоспроможності, які формують фінансовий стан підприємства. Адже будь-яке підприємство повинне мати достатню суму грошових ресурсів для своєчасної оплати поточних рахунків. Невиконання підприємством своїх зобов'язань негативно відображається на перспективах його подальшого існування. Статистика свідчить, що компанії припиняють свою діяльність внаслідок нестачі грошових коштів частіше, ніж через недостатню рентабельність.

В зв'язку з цим тема кваліфікаційної роботи є актуальною.

Питання сутності, показники та методи оцінки платоспроможності і ліквідності підприємств досліджували західні науковці, зокрема, Й. Ворст, П. Ревентлоу, Дж. Деспалленса, Дж. Джоборда, Ю. Брігхем, Томас Карлін, та українські вчені - економісти - Білик М. Д., Буряк Л. Д., Кулик А. В., Мец В. О., Невмержицька Н. Ю., Павловська О. В., Поддєрьогіна А.М., Притуляк Н. М., Цал-Цалко Ю.С. та інші.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні теоретичних і практичних аспектів оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства та розробці напрямів їх підвищення.

Для досягнення цієї мети в роботі були поставлені наступні завдання:

- визначити економічну сутність, значення ліквідності та платоспроможності підприємства;
- дослідити фактори, що впливають на ліквідність та платоспроможність підприємства;
- охарактеризувати методи оцінки ліквідності та платоспроможності;
- здійснити аналіз ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат»;
- розробити пропозиції щодо покращення показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

Об'єктом дослідження виступає процес забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства ПрАТ «Завод «Фрегат».

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є теоретичні та практичні питання оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались наступні загальнонаукові методи: аналітичний, табличний, графічний, статистичний. Порівняльний метод використовувався для співставлення значень фінансових показників за окремі періоди з метою виявлення причин, які призвели до змін. Дослідження сутності ліквідності, платоспроможності підприємства здійснювалось з використанням методу абстракції, методу системного аналізу. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства здійснювалася методами фінансового аналізу.

Інформаційною базою для написання кваліфікаційної роботи стали законодавчі й нормативні документи, підручники, монографії, статті в періодичних виданнях щодо управління оборотними активами підприємства та річна фінансова звітність підприємства ПрАТ «Завод «Фрегат» за досліджуваний період.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

Перший розділ даної кваліфікаційної роботи присвячений теоретичним основам оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства.

В другому розділі даної роботи проведений аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 роках.

В третьому розділі запропоновано шляхи підвищення ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» та здійснено прогнозування його фінансової звітності підприємства на наступний рік з метою покращення показників ліквідності і платоспроможності даного підприємства;

В четвертому розділі роботи розглянута організація охорони праці на підприємстві.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність поняття ліквідності та платоспроможності підприємства

Платоспроможність та ліквідність підприємства є важливими характеристиками його фінансового стану, саме вони визначають, забезпечують фінансову стійкість підприємства. Тому кожне підприємство має забезпечувати стійкий фінансовий стан, підтримуючи свою ліквідність та платоспроможність на достатньому для цього рівні. Платоспроможність та ліквідність підприємства завжди прагнуть оцінити його стейкхолдери. Оцінка ліквідності і платоспроможності дає можливість визначити, якою мірою і протягом якого часу підприємство зможе виконувати свої фінансові зобов'язання [1]. Ліквідність і платоспроможність підприємства залежать як від зовнішнього середовища, в якому підприємство здійснює свою діяльність, так і від результатів його діяльності, від існуючої системи управління на підприємстві.

Термін «ліквідність» (від латинського «liquidus» (текучий, рідкий)), позначає легкість реалізації, продажу, перетворення цінностей у грошові кошти. Взагалі поняття «ліквідності», «платоспроможності» використовуються для характеристики різних економічних об'єктів (товарів, цінних паперів), так і суб'єктів економіки (банків, підприємств, страхових компаній тощо). І насамперед як показник фінансового аналізу, які характеризують здатність економічного суб'єкта в будь-який момент часу продати актив за певною ціною і за мінімальних витрат [2].

Аналіз економічної літератури та нормативно-законодавчих документів свідчить про наявність різних визначень понять платоспроможності та ліквідності підприємства, деякі автори ототожнюють ці поняття, інші вважають ці поняття різними за своїм змістом, треті пояснюють їх взаємозалежність. Насамперед це пов'язано з тим, що всі вони розглядають різні аспекти ліквідності і платоспроможності підприємства.

Тому розглянемо визначення цих понять різними авторами, нормативно-законодавчими актами України. В табл. 1.1 надані визначення поняття «ліквідність» і поняття «платоспроможність» підприємства різними дослідниками, різними методичними положеннями України, які стосуються оцінки фінансового стану підприємств.

Таблиця 1.1.

Визначення поняття фінансової стійкості підприємства
українськими вченими-економістами і методичними положеннями України
щодо оцінки фінансового стану підприємств

№ п/п	Автори	Визначення поняття
1	2	3
1.	Цал-Цалко Ю.С. .	«Сутність економічних категорій «ліквідність» і «платоспроможність» обумовлюється тим, що перша передбачає спроможність поточних активів підприємства, визначених об'єктами платіжних засобів, перетворюватись в грошову форму або безпосередньо бути майном для виконання всіх необхідних розрахунків у міру настання їх строку, а друга — здатність господарюючої системи вчасно і повністю виконувати свої зобов'язання» [3, с. 308]
2.	Базилінська О. Я.	«Платоспроможність (Solvency) – можливість безперебійно сплачувати борги у відповідні терміни» [4, с. 85] «Ліквідність підприємства (Unity Liquidity) характеризує можливість надходження грошових коштів не лише внаслідок реалізації активів, а й через рахунок залучення додаткових зовнішніх коштів, що стає можливим за наявності у підприємства позитивного іміджу та високої інвестиційної привабливості» [4, с. 86]
3.	Мних Є. В.	«Платоспроможним вважається підприємство, якщо його загальні активи більші, ніж довгострокові та короткострокові зобов'язання» [5, с. 286] .

1	2	3
4.	Подольська В.О., Ярош О.В.	«Під ліквідністю підприємства слід розуміти його здатність покривати зобов'язання актива, строк перетворення яких у грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань. Ліквідність означає безумовну платоспроможність підприємства і передбачає постійну тотожність між його активами та зобов'язаннями одночасно за загальною сумою, термінами перетворення активів у гроші та термінами погашення зобов'язань» [6, с. 146]
5.	Крамаренко Г. О. Чорна О. Є	«Платоспроможність характеризує можливість підприємства своєчасно погасити платіжні зобов'язання готівковими коштами» [7, с. 189] «Ліквідність — здатність підприємства швидко погашати свою заборгованість; характеризує готовність і швидкість, з якою оборотні кошти можуть бути перетворені на грошові в результаті їх реалізації» » [7, с. 359]
6.	Школьник І. О. Боярко І. М. Дейнека О. В.	«Ліквідність підприємства - це наявність у нього оборотних коштів, теоретично достатніх для погашення короткострокових зобов'язань, навіть з порушенням строків погашення, які передбачені контрактами» [8, с. 102] «Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка потребує негайного погашення» [8, с. 111]
7.	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства...	«Платоспроможність (ліквідність) - один з основних якісних показників діяльності підприємства, що визначає спроможність підприємства здійснювати платежі, розраховуватися з боргами в необхідному обсязі та в зазначений термін наявними у нього коштами або такими, які безперервно поповнюються за рахунок його діяльності» [9]
8.	Методичні рекомендації з аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій	«Платоспроможністю (ліквідністю підприємства) називається його спроможність здійснювати платежі наявними засобами, або такими, котрі безперервно поповнюються за рахунок його діяльності. Платоспроможність (ліквідність) характеризує життєздатність, стійкість підприємства» [10]
9.	Тарасенко Н.В.	«Платоспроможність – наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру» [11, с.234]
10.	Лахтіонова Л.А.	«Ліквідність підприємства – це спроможність (при виникненні будь-яких обставин) за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел оперативно вишукувати резерви платіжних коштів, необхідних для погашення боргів» [12, с.456]

В результаті дослідження визначень сутності платоспроможності підприємства можна віокремити три основних підходи [13]:

1. Платоспроможність визначається наявністю власного оборотного капіталу та здатністю покривати збитки.
2. Платоспроможність – це здатність підприємства виконувати свої зобов'язання.
3. Платоспроможність - це важливий показник фінансової стійкості підприємства.

Що стосується поняття «ліквідності», то в економічній літературі можна виділити чотири основних підходи [14]:

1. Ліквідність підприємства – це наявність у нього оборотних коштів у розмірі теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань навіть з порушенням строків погашення, які передбачені контрактом. Такий підхід передбачає наявність у підприємства власного оборотного капіталу. Тобто підприємство є ліквідним, якщо має власний оборотний капітал. Цей підхід до визначення ліквідності співпадає з першим підходом до визначення платоспроможності.

2. Ліквідність підприємства – це його здатність погасити зобов'язання у випадку одночасної вимоги зі сторони всіх кредиторів підприємства (але таке необхідно і можливо лише при припиненні діяльності підприємства і його ліквідації як банкрута, тому що всі вимоги не співпадають за термінами). І при такому підході ліквідність ототожнюється з платоспроможністю.

3. Ліквідність підприємства - це здатність швидко перетворити свої активи на грошові кошти для погашення боргових зобов'язань. При такому підході поєднуються поняття ліквідності і платоспроможності.

4. Ліквідність підприємства – це спроможність (при виникненні будь-яких обставин) за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел оперативно вишукувати резерви платіжних коштів, необхідних для погашення боргів, і постійно, на будь-який момент часу, підтримувати рівновагу між обсягами і

термінами перетворення активів в грошові кошти та обсягами і термінами погашення зобов'язань [15].

Платоспроможність перебуває в двох формах, які надані на рис.1.1, а ліквідність виявляється в трьох формах: ліквідність активів, ліквідність балансу та ліквідність підприємства в цілому.

Рис. 1.1. Форми платоспроможності підприємства

Ліквідність активу позначає його здатність до швидкого перетворення в грошові кошти, а ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, протягом якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність даного виду активів [16, с.124].

Ліквідність балансу – це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у готівку відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань. Відмінність цього поняття від ліквідності активів полягає в тому, що ліквідність балансу відображає міру узгодженості обсягів і ліквідності активів із розмірами і термінами погашення зобов'язань, тоді як ліквідність активів визначається безвідносно до пасиву балансу [17].

До факторів, що впливають на ліквідність підприємства, належать: структура активів за швидкістю їх перетворення в грошові кошти; структура пасивів за термінами їх погашення; розмір кінцевого фінансового результату підприємства (прибутку); швидкість обертання оборотних активів; забезпеченість підприємства власними оборотними коштами

Існують фактори, які призводять до збільшення ліквідності, і навпаки та

інші (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Фактори, що впливають на ліквідність підприємства [18]

Фактори, що впливають на збільшення ліквідності	Фактори, що впливають на зменшення ліквідності
– одержання довгострокового кредиту	– погашення довгострокових позик
– інвестування капіталу	– грошові виплати
– прибуток	– збитки
– амортизаційні відрахування	– податки на дохід від дооцінки активів
– скорочення дебіторської заборгованості	– збільшення дебіторської заборгованості
– скорочення запасів	– погашення короткострокових кредитів
– повернення наданих позик	– інвестиції в основні кошти
– продаж позаоборотних активів	– використання резервних коштів
Інші фактори	
– якісна структура активів за швидкістю їх трансформації в грошові кошти	
– структура джерел коштів за терміном їх погашення	
– розмір кінцевого фінансового результату підприємства	
– швидкість обертання оборотного капіталу	
– забезпеченість підприємства оборотних капіталом та окремими їх елементами	

В економічній літературі поняття ліквідності часто ототожнюють з поняттям платоспроможності, хоча кожне з них має власний економічний зміст. Тому далі розкриємо зв'язок між ліквідністю і платоспроможністю підприємства.

Коли розглядається платоспроможність підприємства, тоді треба розглядати здатність підприємства розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями своєчасно та в повному обсязі не тільки грошовими коштами, але і наявними в нього ресурсами, наприклад товарами.

Платоспроможність підтверджується даними:

1. Наявністю грошових коштів на рахунках в банках, короткострокових фінансових вкладень. Однак, наявність незначних залишків коштів не завжди позначає, що підприємство неплатоспроможне, тому що кошти можуть надійти на рахунок за декілька днів, поточні фінансові вкладення легко перетворити на гроші.

2. Відсутність простроченої заборгованості та затримки платежів.

3. Несвоєчасне погашення кредитів, а також тривале безперервне користування кредитами.

Низька платоспроможність може бути як випадковою, тимчасовою, так і тривалою, хронічною. Причинами цього можуть бути: помилки в розрахунках планових обсягів виробництва і реалізації продукції, її собівартості; невиконання планових завдань виробництва і реалізації продукції внаслідок порушення її структури та асортименту, підвищення собівартості продукції; несплатоспроможність самих покупців і замовників; нестача власних джерел фінансування підприємства; значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість та у надлишкові виробничі запаси; нераціональна структура оборотних коштів та низька їх оборотність; інфляційні процеси та податкова політика тощо.

Виходячи з вищевикладеного на рис. 1.2 представлено взаємозв'язок між платоспроможністю, ліквідністю підприємства і ліквідністю балансу, зазначені блоки схеми рівнозначні між собою, але разом з тим досягнення завдання другого блоку не можливе без реалізації завдань першого блоку, а третього — без наявності першого і другого, четвертого — без наявності першого і другого [12, с.275].

Рис. 1.2. Взаємозв'язок між ліквідністю та платоспроможністю підприємства

Категорії ліквідності та платоспроможності близькі за змістом, але перша більш містка. Ліквідність характеризується як спосіб підтримання платоспроможності [17, с.115]. Але разом з тим, якщо підприємство має

високий імідж і постійно платоспроможне, то йому легше підтримувати свою ліквідність.

Ліквідність балансу, що базується на рівновазі активів і пасивів, є основою платоспроможності та ліквідності підприємства. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність підприємства. Разом з тим ліквідність характерна як для поточного стану розрахунків, так і на перспективу. Підприємство може бути платоспроможним на звітну дату, але мати несприятливі можливості в майбутньому, і навпаки. Платоспроможність підприємства може змінюватися: через несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості підприємству, воно може стати неплатоспроможним, оскільки настав час платити кредиторам, а на розрахунковому рахунку недостатньо грошових ресурсів для погашення цієї заборгованості. Тому потрібно, щоб ліквідних коштів вистачало для погашення всіх необхідних платежів.

Отже, ліквідність підприємства – це здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. Платоспроможність – це здатність підприємства наявними в нього ресурсами (не тільки грошовими) своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

1.2. Методичні підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства

Аналіз ліквідності та платоспроможності здійснюється за двома напрямками:

- 1) аналіз ліквідності балансу;
- 2) розрахунок відносних показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

Підприємство може бути ліквідним у більшому або меншому ступені, оскільки до складу активів входять різні елементи, серед яких є як ті, що легко реалізуються, так і ті, що важко реалізуються для погашення заборгованості. Тому для оцінки ліквідності балансу всі статті активів за ступенем ліквідності умовно можна розділити на чотири групи:

Перша група (A_1) — це абсолютно ліквідні активи, такі як грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення.

Друга група (A_2) — активи, що швидко реалізуються. Це готова продукція, відвантажені товари і дебіторська заборгованість. Ліквідність таких активів різна і залежить від різних факторів: своєчасності відвантаження продукції, оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообороту в банках, попиту на продукцію та її конкурентоспроможності, місцезнаходження контрагентів та їх платоспроможності, умов надання комерційних кредитів покупцям, форм розрахунків тощо.

Слід зауважити, що основним компонентом цієї групи є дебіторська заборгованість. З метою підвищення ліквідності підприємство деякою мірою може управляти активами другої групи, зокрема змінюючи строки кредитування покупців.

Третя група (A_3) — це активи, що повільно реалізуються. До них належать виробничі запаси та незавершене виробництво.

Перші три групи активів – це оборотні активи. Оборотні активи взаємопов'язані в процесі кругообігу коштів. На рис. 1.3 представлені етапи перетворення оборотних активів з однієї групи активів у іншу:

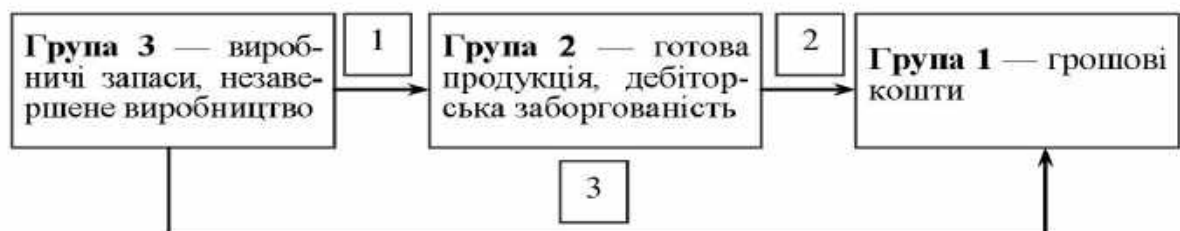

Рис. 1.3. Процес перетворення оборотних активів

1-й етап: в процесі виробництва продукції з сировини, матеріалів здійснюється перетворення запасів в готову продукцію;

2-й етап: при надходження грошових коштів на поточний рахунок за продукцію, боргів від дебіторів здійснюється перетворення готової продукції в грошові кошти;

3-й етап: при реалізації запасів (сировини, матеріалів, напівфабрикатів) стороннім організаціям здійснюється перетворення запасів в грошові кошти.

Четверта група (A_4) — це активи, що важко реалізуються. До них відносять основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові вкладення, незавершене будівництво [19].

Пропорція, в якій ці групи мають перебувати, визначається:

- 1) характером і сферою діяльності підприємства;
- 2) швидкістю обороту коштів підприємства;
- 3) співвідношенням оборотних і необоротних активів;
- 4) «якістю» — ступенем ліквідності поточних активів;
- 5) сумою та строковістю зобов'язань, на покриття яких призначені статті активів.

Оскільки в складі короткострокових пасивів можна виділити зобов'язання різного ступеня строковості, то одним зі способів оцінки ліквідності на стадії попереднього аналізу є зіставлення певних елементів активу з елементами пасиву.

У зв'язку з цим усі зобов'язання підприємства залежно від строковості їх погашення поділяють на чотири групи:

Перша група (Π_1) — найбільш строкові зобов'язання (кредиторська заборгованість та кредити банку, строк повернення яких настав).

Друга група (Π_2) — середньострокові зобов'язання (короткострокові кредити банку).

Третя група (Π_3) — довгострокові зобов'язання (довгострокові кредити банку та позики).

Четверта група (П4) — власний (акціонерний) капітал, що постійно є в розпорядженні підприємства.

Схематично процедура порівняння статей активів з відповідними статтями пасивів подана на рис. 1.4.

Баланс вважають абсолютно ліквідним, якщо:

$$A_1 \geq П_1; A_2 \geq П_2; A_3 \geq П_3; A_4 \leq П_4 \quad (1.1)$$

При цьому, якщо виконуються перші три обов'язкові умови ліквідності $A_1 \geq П_1; A_2 \geq П_2; A_3 \geq П_3$, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то виконується і остання нерівність $A_4 \leq П_4$, яка має балансуєчий характер та підтверджує наявність у суб'єкта господарювання власних оборотних коштів і означає дотримання мінімальної умови фінансової стійкості.

Рис. 1.4. Класифікація статей активу і пасиву балансу для оцінки ліквідності балансу [20]

Невиконання однієї з перших трьох нерівностей свідчить про порушення ліквідності балансу. При цьому нестача коштів по одній групі активів компенсується їх надлишком по іншій групі лише теоретично, оскільки при цьому має місце компенсація за вартісною величиною. Однак у реальній

ситуації менш ліквідні активи не можуть бути замінені більш ліквідні. Тому якщо будь-яка з нерівностей має знак, протилежний зафіксованому в оптимальному варіанті, ліквідність балансу більшою або меншою мірою буде відрізнятися від абсолютної.

Баланси ліквідності за декілька періодів, років дають можливість виявити тенденції зміни фінансового стану підприємства.

Але аналіз ліквідності балансу не відрізняється абсолютною точністю. Тому з метою комплексної оцінки ліквідності балансу доцільно застосувати загальний показник платоспроможності, який розраховується наступним чином [6, с.149]:

$$K_{\text{зп}} = \frac{A1 + 0,5A2 + 0,3A3}{П1 + 0,5П2 + 0,3П3} \quad (1.2)$$

Збільшення значення цього показника свідчить про зміцнення платоспроможності підприємства та зрушення в бік покращення структури активів і пасивів.

Розглянемо другий напрям аналізу ліквідності підприємства – розрахунок системи показників ліквідності (табл. 1.3).

Кожен із зазначених коефіцієнтів має своє аналітичне призначення. Так, загальну оцінку платоспроможності підприємства дає коефіцієнт загальної ліквідності. В міжнародній аналітичній практиці він має ще назву — коефіцієнт покриття, поточної ліквідності та оптимальне значення, яке залежить від галузі діяльності. Це універсальний коефіцієнт, оскільки аналітиками застосовується не лише при оцінці рівню платоспроможності, але й, наприклад, діагностиці ймовірності банкрутства підприємства. Його оптимальне значення (2—2,5) свідчить, що оборотні активи повинні у двічі перевищувати розмір поточних зобов'язань підприємства. При значенні показника нижче за оптимальне суб'єкт господарювання вважається платоспроможним, але має ознаки фінансового ризику в оплаті боргів. Рівність поточних активів і короткострокових зобов'язань (значення коефіцієнту >1) є свідченням загрози для фінансової стабільності підприємства, тому що має

Таблиця 1.3

Показники ліквідності та алгоритм їх розрахунку [6]

Назва показника	Призначення показника	Оптимальне значення	Алгоритм розрахунку
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Показує, яка частина поточної заборгованості підприємства може бути погашена негайно на дату складання звітності	0,2—0,35	<u>Поточні фін.інвестиції+гроші та їх еквіваленти</u> Поточні зобов'язання
Коефіцієнт термінової ліквідності	Показує, яка частина поточної заборгованості підприємства може бути погашена за рахунок готівки та очікуваних надходжень від дебіторів	0,7—0,8	<u>Оборотні активи-Запаси</u> Поточні зобов'язання
Коефіцієнт загальної ліквідності	Дозволяє виявити, в якій мірі поточні активи покривають поточні зобов'язання підприємства	2,0—2,5	<u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання
Коефіцієнт ліквідності запасів	Показує, в якій мірі матеріальні цінності покривають поточні зобов'язання підприємства	—	<u>Матеріальні цінності</u> Поточні зобов'язання
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	Показує, в якій мірі очікувані надходження від дебіторів будуть використані для погашення поточних зобов'язань підприємства	—	<u>Кошти у розрахунках</u> Поточні зобов'язання
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	Показує, який розмір кредиторської заборгованості припадає на 1 грн дебіторської	—	<u>Кредиторська заборгованість</u> Дебіторська заборгованість
Коефіцієнт мобільності активів	Показує, яку частку в активах підприємства займають оборотні активи	>0,5	<u>Оборотні активи</u> Активи

можливість розрахуватися лише з боргами, власного капіталу в обороті для продовження діяльності не матиме. При значенні коефіцієнта < 1 підприємство визнається неплатоспроможним, оскільки не в змозі оплатити свої зобов'язання.

Коефіцієнт термінової ліквідності (швидкої ліквідності, проміжного покриття, миттєвої оцінки) допомагає оцінити можливість погашення підприємством поточних зобов'язань у разі виникнення критичних обставин. Однак при оцінці рівню платоспроможності за вказаним показником слід враховувати «якість» складу оборотних активів, дебіторської заборгованості, реальність і терміновість її повернення на підприємство.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є свідченням достатності грошових коштів для негайного покриття зобов'язань. При цьому підприємство повинно погасити не менше 20 % короткострокових боргів, що є запорукою його платоспроможності. Однак більшість вітчизняних підприємств мають значення показника нижчі за оптимальні, але це не дає підстави робити висновок про неможливість розрахунків, так як усі кредитори одночасно не звертаються з вимогами про повернення боргів.

Інші, вищенаведені показники ліквідності, розраховуються аналітиками за потребою, оптимальних значень не мають, їх визначають індивідуально для кожного підприємства та свідчать про частку певного виду поточних активів у покритті зобов'язань.

1.3. Нормативно-законодавча та інформаційна бази аналізу ліквідності та платоспроможності

Основним джерелом інформації для аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства виступає його фінансова звітність. Її метою є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та

неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства .

З прийняттям Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі – НП(С)БО1), затверджене наказом Міністерства фінансів України № 71 від 7 лютого 2013 р., відбулись зміни у формах і структурі фінансової звітності [24]. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 встановлює мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів.

Фінансова звітність визначена НП(С)БО 1 як бухгалтерська звітність, що відображає фінансовий стан підприємства, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Метою такої звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень.

Для прийняття економічних рішень користувачам фінансових звітів потрібна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Зазначені інформаційні потреби обумовили склад фінансової звітності. Згідно з НП(С)БО 1 до неї відносять: баланс (звіт про фінансовий стан); звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід); звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до фінансової звітності.

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства є складовою загального аналізу фінансового стану підприємства, який базується на положеннях нормативно-правових актів України, а також актів компетентних органів державної влади, які носять рекомендаційний, пояснювальний характер, а саме:

1. Кодекс України з процедур банкрутства № 2597-VIII від 18.10.2018р., який встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника

- юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи [25].

2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19.01.06 № 14 [9].

3. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 №81 [26].

4. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2011 № 170 [27].

5. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджена постановою Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 №22 [28].

6. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 26.01.2001 № 49/121 [29].

Отже, в результаті дослідження теоретичних основ оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства можна зробити наступні висновки:

- ліквідність підприємства – це здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. А платоспроможність – це здатність підприємства наявними в нього ресурсами своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями;

- аналіз ліквідності та платоспроможності здійснюється за двома напрямками: аналіз ліквідності балансу та розрахунок відносних показників ліквідності та платоспроможності підприємства;

- основним джерелом інформації для аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства виступає фінансова звітність;

- аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства є складовою загального аналізу фінансового стану підприємства, який базується на положеннях нормативно-правових актів України, а також актів компетентних органів державної влади.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «ЗАВОД «ФРЕГАТ»)

2.1. Загальна характеристика підприємства

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства здійснювався на основі даних господарської діяльності ПрАТ «Завод «Фрегат».

Завод «Фрегат» – це український виробник, що пропонує комплексні рішення в галузі систем зрошення, дорожніх огорожень, металоконструкцій різного призначення а також виробів машинобудування [30]. Це порівняно молоде підприємство. В кінці 60-х років минулого століття було закінчено проектування і розпочато будівництво заводу суднових механізмів в м. Первомайську, Миколаївської області. І вже в 1969 році була випущена перша партія нової продукції – аксіально-поршневих насосів АПН-200. Паралельно з цим велася підготовка виробництва суднових лебідок, засобів механізації технологічних процесів і нестандартного обладнання для суднобудівної галузі. Державне підприємство «Завод «Фрегат» було засноване як підприємство оборонної промисловості (будівництво суднових механізмів).

В 1993 році державне підприємство було корпоратизовано відповідно до Положення про порядок корпоратизації підприємств, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.1993р. № 508. ВАТ «Завод «Фрегат» створено наказом Міністерства машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України від 31 серпня 1994р. шляхом корпоратизації державного підприємства «Завод «Фрегат». ВАТ «Завод «Фрегат» став правонаступником майна корпоратизованого державного підприємства «Завод «Фрегат», яке було передано до його статутного фонду. В процесі корпоратизації майна державного підприємства «Завод «Фрегат»

засновником була держава в особі Міністерства машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України [30].

В 2011 році ВАТ «Завод «Фрегат» було перейменовано в Публічне АТ «Завод «Фрегат», а в 2017 році - в приватне акціонерне товариство - ПрАТ «Завод «Фрегат» в зв'язку з приведенням його у відповідність вимогам Закону України «Про акціонерні товариства».

Основними видами діяльності Товариства є:

дощувальні машини широкозахватні з електричним приводом ДМФ «Фрегат» і дощувальні машини з гідравлічним приводом ДМУ «Фрегат»;

грунтообробна техніка: борони-плуги дискові важкі БПД-2.4, БПД-4.2, БПД-4.2-01, БПД-6.01; катки кільчасто-зубчасті КПФ-6КЗ; модулі МДКШ-4,2 (катки);

оцинковані металоконструкції, в тому числі несучі конструкції для сонячних електростанцій;

оцинковані дорожні огорожі, в тому числі сертифіковані на відповідність європейським стандартам;

гідроапаратура 60 типів;

млино-елеваторне обладнання (живильники шпозові для зерна і борошна, затвори шпозові, норії стрічкові ковшеві);

вироби і послуги для машинобудування, включаючи лиття, механічна обробка, гаряче оцинкування і різні види гальванопокриття.

ПрАТ «Завод «Фрегат» має дві філії:

- Східна філія ПрАТ «Завод «Фрегат», яка є відокремленим підрозділом ПрАТ «Завод «Фрегат», і розташована на одній з ним території, але не є юридичною особою;

- Дніпровська філія ПрАТ «Завод «Фрегат», яка є відокремленим підрозділом ПрАТ «Завод «Фрегат», і розташована на відокремленій території, не є юридичною особою.

Підприємство експортує захисні огорожі для автомобільних шляхів до Німеччини, Нідерландів, Китаю та країн СНД. Найбільшими іноземними

споживачами є такі фірми, як BBV Baustahl und Blechverarbeitungsgesellschaft mb, Scuer GmbH (Німеччина), Meerman Technisch Buro B.V. (Нідерланди), Agrotada (Польща). Також підприємство експортує сільськогосподарські машини для рослинництва до країн СНД. Решту всієї виготовленої продукції підприємство реалізує в межах України.

В 2021 році виробництво сільськогосподарських машин для рослинництва склало 26,7 % до всього обсягу продукції, виробленої ПрАТ «Завод «Фрегат», виробництво захисних огорож для автошляхів та металоконструкцій – 65,5 % до всього обсягу, інші види продукції -7,8 %. Освоєння нових видів продукції, поліпшення якості та експлуатаційних характеристик продукції, позитивно впливає на результати фінансово-господарської діяльності підприємства [31].

Середньооблікова чисельність працюючих на кінець 2020 року складала 368 осіб, а на кінець 2021 року – 455 осіб [31].

За даними ПрАТ «Завод «Фрегат» статутний капітал підприємства становить 10967 тис. грн. і поділений на 4386800 простих акцій номінальною вартістю 0,25 грн. Акціонерами підприємства є юридичні та фізичні особи.

В табл. 2.1 представлено розміщення акцій ПрАТ «Завод «Фрегат» на кінець 2021 року.

Таблиця 2.1

Акціонери ПрАТ «Завод «Фрегат» на кінець 2021 року

№ п/п	Власники	Кількість, шт.	Вартість, грн	Частка у Статутному фонді, %
1.	ФРЕГАТ ІНЖИНІРИНГ ЛІМІТЕД/FREGAT ENGINEERING LIMITED (Кіпр)»	42223263	10555815,75	96,250713
2.	Інші юридичні особи – 14	503813	125953,25	1,148475
3.	Фізичні особи – 7187 осіб	1140924	285231,00	2,600812
РАЗОМ:		4386800	10967000	100,00

На 31 грудня 2021 року загальна чисельність акціонерів - 7202 особи.

Незважаючи на складну економічну і політичну ситуацію в Україні, розвиток пандемії коронавірусу (COVID-19), запровадження карантинних заходів, обсяг реалізації продукції ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2021 році збільшився на 286705 тис.грн. або на 66,7%. Діяльність підприємства в 2021 році була прибутковою на відміну від попередніх років. Збитки ПрАТ «Завод «Фрегат» у 2019 році складали 26499 тис. грн., а в 2020 – 470 тис. грн. Це свідчить про покращення діяльності підприємства, його фінансового стану.

2.2. Аналіз структури і динаміки статей балансу

Дослідження фінансового стану ПрАТ «Завод «Фрегат» доцільно розпочати зі складання та огляду його аналітичного балансу (табл. 2.2), який складається на основі «Звіту про фінансовий стан підприємства» (Балансу - форми №1 фінансової звітності) і дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства у найбільш узагальненому вигляді.

Результати проведених розрахунків свідчать, що на кінець 2021 року ПрАТ «Завод «Фрегат» мало в своєму розпорядженні майно вартістю 760392 тис.грн. В 2020-2021 роках спостерігається тенденція зростання вартості майна підприємства. За цей період вартість майна збільшилась на 466162 тис.грн. або на 158,4%, а темп приросту чистого доходу від реалізації продукції склав 102,9%, а темп приросту чистого прибутку – 187%. Випередження темпів приросту фінансового результату підприємства в порівнянні з чистим доходом та валютою балансу свідчить про покращення використання коштів на підприємстві.

Таке зростання валюти балансу пов'язано зі зростанням вартості як необоротних, так і оборотних активів ПрАТ «Завод «Фрегат». За 2020-2021 роки вартість необоротних активів зросла на 162831 тис. грн. або на 146,14%, а вартість оборотних активів – на 303311 тис. грн. або на 165,9%. Зростання випереджаючими темпами оборотних активів підприємства свідчить про

Таблиця 2.2

Аналітичний баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021 роки

Статті балансу	на 31.12.2019 р.		на 31.12.2020 р.		на 31.12.2021 р.		Відхилення (+: -) 2021 від 2018 року		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	суми тис. грн.	Темп приросту, %	питомої ваги, %
Всього активів	294250	100,00	609427	100,00	760392	100,00	+466142	+158,42	X
1. Необоротні активи	111421	37,87	310976	51,03	274252	36,07	+162831	+146,14	-1,80
2. Оборотні активи	182829,00	62,13	298451	48,97	486140	63,93	+303311	+165,90	+1,80
2.1. Запаси	115145	39,13	136862	22,46	197450	25,97	+82305	+71,48	-13,16
2.2. Кошти в розрахунках	62563	21,26	135738	22,27	283121	37,23	+220558	+352,54	15,97
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти	5121	1,74	25851	4,24	5569	0,73	+448	8,75	-1,01
Всього пасивів	294250	100,00	609427	100,00	760392	100,00	+466142	+158,42	X
1. Власний капітал	19296	6,56	233309	38,28	214224	28,17	+194928	+1010,20	+21,61
1.1. Зареєстрований капітал	10967	3,73	10967	1,80	10967	1,44	0	0,00	-2,29
1.2. Капітал в дооцінках	31968	10,86	242212	39,74	197840	26,02	+165872	+518,87	+15,16
1.3. Резервний капітал	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.4. Нерозподілений прибуток	-23639	-8,03	-19870	-3,26	5417	0,71	+29056	+122,92	+8,74
2. Позиковий капітал	274954	93,44	376118	61,72	546168	71,84	+271214	+98,64	-21,60
2.1. Довгострокові зобов'язання	3759	1,28	1003	0,17	3197	0,43	-562	-14,95	-0,85
2.2. Короткострокові кредити	0	0,00	1856	0,30	0	0,00	0		0,00
2.3. Поточні зобов'язання за розрахунками	271195	92,16	373259	61,25	542971	71,41	+271776	+100,21	-20,75
- кредиторська заборгованість за товари, роботи	10812	3,67	12135	1,99	56333	7,41	+45521	+421,02	+3,74
- інші поточні зобов'язання	260383	88,49	361124	59,26	486638	64,00	+226255	+86,89	-24,48

зростання оборотності всього майна підприємства, а значить і про підвищення ефективності діяльності підприємства.

На рис. 2.2 надана динаміка складових майна ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021рр

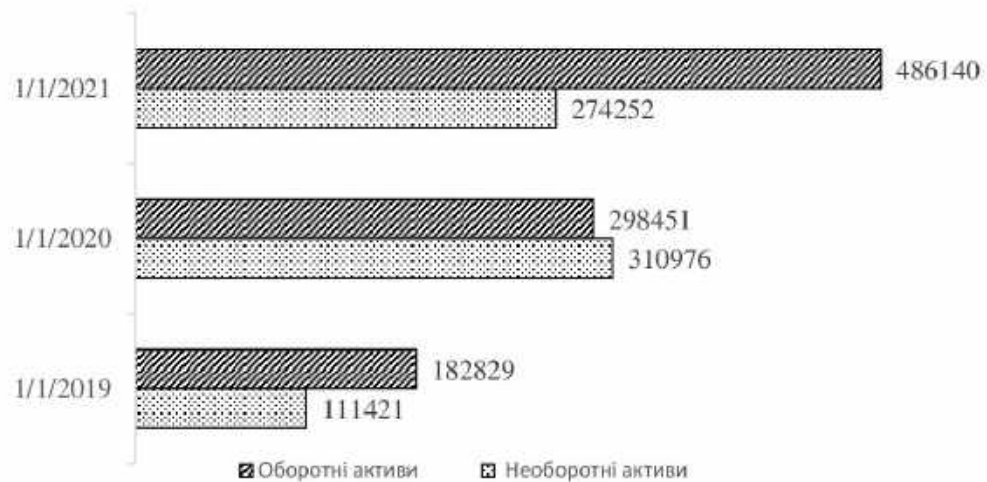

Рис. 2.2. Динаміка майна ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021рр.

Склад довгострокових (необоротних) активів ПрАТ «Завод «Фрегат» представлено основними засобами на 98,5% на кінець 2021 року, рівень зносу яких дорівнює 76%.

Оборотні активи підприємства представлені запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами та іншими оборотними активами. Зростання вартості оборотних активів відбулося завдяки зростанню вартості насамперед дебіторської заборгованості на 192607 тис.грн. або на 319,71%. Це пов'язано зі зростанням дебіторської заборгованості за розрахунками (авансів, наданих іншим підприємствам, у рахунок наступних платежів) на 202320 тис.грн. майже в 6 разів), що свідчить про розширення діяльності ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021. В той час дебіторська заборгованість за товари, роботи навпаки зменшилась на 4492 тис.грн. (на 0,6%), що може бути підтвердженням ефективного управління дебіторською заборгованістю.

На підприємстві в 2020-2021 роках спостерігається тенденція поступового зростання вартості запасів, що пояснюється розширенням

діяльності підприємства, збільшенням чистого доходу від реалізації продукції (рис. 2.3).

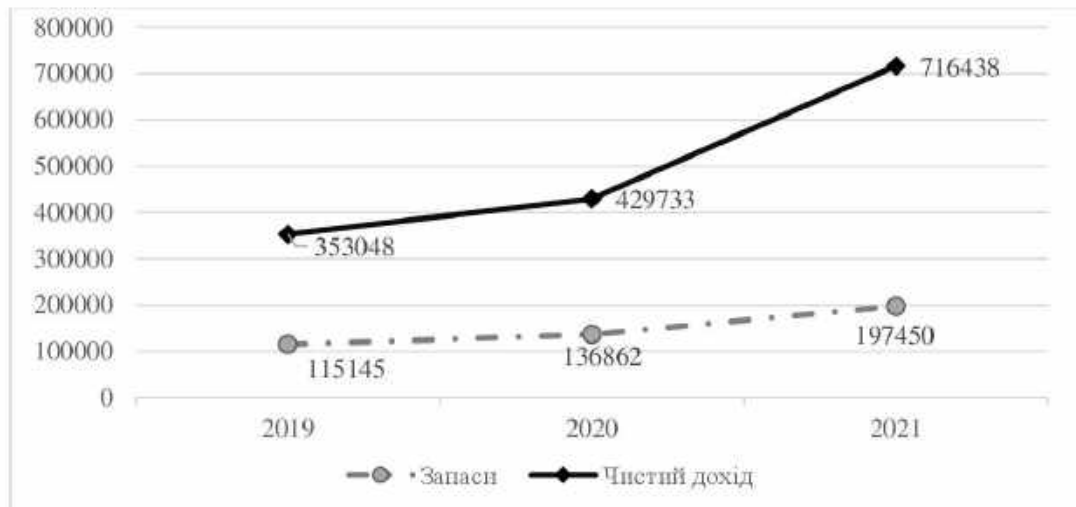

Рис. 2.3. Тенденція зростання вартості запасів і чистого доходу від реалізації продукції ПрАТ «Завод «Фрегат» в 200-2021 роках

Грошові кошти та їх еквіваленти ПрАТ «Завод «Фрегат» збільшилися за 2020 рік на 20730 тис.грн., а за 2021 р. навпаки зменшилися за абсолютною величиною на 20282 тис.грн., їх питома вага в структурі активів на кінець 2021 року складала 0,73%, Це свідчить про низьку ліквідність і платоспроможність підприємства, але треба здійснювати більш детальний аналіз.

ПрАТ «Завод «Фрегат» на кінець 2021 року має капітал вартістю 760392 тис. грн., який за останні два роки збільшилася на 158,4207%. Таке зростання його вартості пов'язане зі збільшення власного капіталу.

Власний капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021 роки збільшився за абсолютною величиною на 194928 тис. грн. (в 10 раз), а за питоною вагою в загальній вартості капіталу підприємства збільшився на 21,6 %.

Причому за 2021 рік власний капітал зменшився відносно кінця 2020 року за абсолютним розміром на 19085 тис. грн., а за питоною вагою на 10,12% В структурі фінансових ресурсів на кінець 2021 року власний капітал складає 28,17%, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства в

цілому в 2020-2021 роках, але за 2021 рік фінансова стійкість підприємства знизилась.

Збільшення величини власного капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 рр. було пов'язане зі зростанням:

- величини капіталу в дооцінках на 165872 тис. грн. або в 5,2 рази (за останні 2 роки було здійснена дооцінка вартості основних засобів на суму 165872 тис.грн.), причому капітал в дооцінках за 2021 рік зменшився на 42136 тис. грн.;

- величини нерозподіленого прибутку на 29056 тис.грн., що свідчить про прибуткову діяльність підприємства в 2020 і 2021 роках. Якщо на кінець 2019 року непокриті збитки становили 23639 тис.грн., а на кінець 2020 року вони зменшилися до 17634 тис.грн. На кінець 2021 року підприємство мало нерозподілений прибуток розмірі 5417 грн., що свідчить про покращення фінансового стану підприємства.

Протягом 2020-2021 рр. величина зареєстрованого капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» (10967 тис.грн.) залишається незмінною. Негативним є відсутність у підприємства резервного капіталу, хоча згідно Закону України «Про акціонерні товариства» і Господарським Кодексом України резервний фонд має складати 25% статутного капіталу і формуватися за рахунок прибутку [32; 33].

За 2020-2021 роки позиковий капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» збільшився на 271214 тис.грн. або на 98,64 %, а за питомою вагою зменшився на 21,6%.

Найбільшою складовою позикового капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 роках є поточні зобов'язання за розрахунками, а саме поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, яка на кінець 2021 року складає 337124 тис. грн., а за питомою вагою в структурі капіталу підприємства 44,33%. В 2020 році підприємство отримало короткостроковий кредит в суммі 1856 тис.грн., що свідчить про недостатність фінансових ресурсів в той момент. В 2021 році цей кредит був погашений.

Аналіз структури капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» показує, якщо на кінець 2019 року співвідношення між власним і позиковим капіталом було на рівні 6,66% власного капіталу проти 93,44% позикового, то на кінець 2021 року – відповідно 28,17% проти 71,84%. Тобто на підприємстві зросла питома вага власного капіталу в структурі капіталу, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства. Але розподіл джерел власних і позикових коштів в 2020-2021 роках є незадовільним.

В балансі ПрАТ «Завод «Фрегат» відсутні статті «Вилучений капітал», «Неоплачений капітал», що є позитивним моментом в діяльності підприємства.

Структура балансу підприємства не є оптимальною, оскільки питома вага власного капіталу в структурі загального капіталу менше 50%.

2.3. Аналіз ліквідності підприємства

Ліквідність майна підприємства виступає матеріальною основою його платоспроможності. Перш ніж на підприємстві розвинеться криза неплатоспроможності має бути сформоване її основа – порушення ліквідності. Порушення ліквідності може бути обумовлена як дією внутрішніх, так і зовнішніх факторів, але її наслідки мають негативний вплив на фінансовий стан підприємства.

Аналіз ліквідності підприємства проводиться за наступними напрямками (розділ п.1.2):

- аналіз ліквідності балансу;
- розрахунок коефіцієнтів ліквідності.

Як вже було розкрито у першому розділі, аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні активів, які згруповані за ступенем їх ліквідності і розміщені у порядку зниження їх ліквідності, із пасивами (зобов'язаннями),

які згруповані за строками їх погашення та розміщені у порядку зростання термінів.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі співвідношення:

$$A1 \geq P1; A2 \geq P2; A3 \geq P3; A4 \leq P4. \quad (2.1)$$

На рис. 2.4 представлена структура майна ПрАТ «Завод «Фрегат» за групами ліквідності активів на 31.12.2021 року.

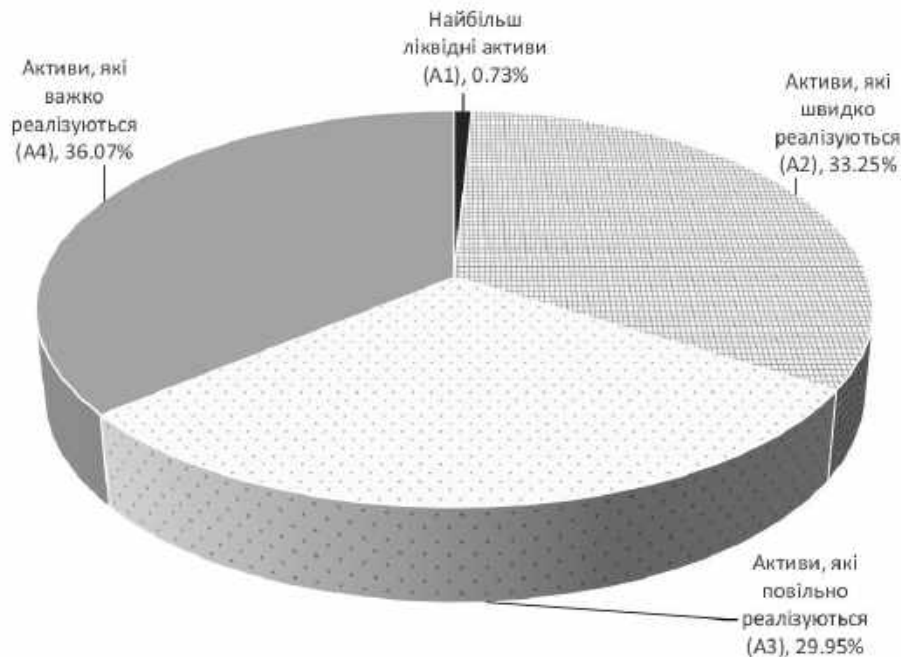

Рис. 2.4. Структура майна ПрАТ «Завод «Фрегат» за групами ліквідності активів на 31.12.2021 року

Про нераціональну структуру майна ПрАТ «Завод «Фрегат» з точки зору ліквідності свідчить мала частка найбільш ліквідних активів (0,73%), всі інші складові майна мають достньо велику в струкурі майна підприємства на кінець 2021 року.

Оцінку ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021 роки здійснимо на підставі додатку А і табл. 2.3.

Оцінка ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020 – 2021 роки

Показники	На кінець року		
	2019	2020	2021
1	2	3	4
Актив			
Найбільш ліквідні активи (A_1)	5121	25851	5569
Активи, які швидко реалізуються (A_2)	60245	130902	252852
Активи, які повільно реалізуються (A_3)	117463	141698	227719
Активи, які важко реалізуються (A_4)	111421	310976	274252
Баланс	294250	609427	760392
Пасив			
Найбільш строкові зобов'язання (Π_1)	37066	88053	205847
Короткострокові пасиви (Π_2)	234129	287062	337124
Довгострокові пасиви (Π_3)	3759	1003	3197
Постійні (стійкі) пасиви (Π_4)	19 296	233 309	214 224
Баланс	294250	609427	760392
Платіжний залишок(+) або нестача(-)			
$A_1 - \Pi_1$	-31945	-62202	-200278
$A_2 - \Pi_2$	-173884	-156160	-84272
$A_3 - \Pi_3$	113704	140695	224522
$A_4 - \Pi_4$	92125	77667	60028

Результати розрахунку показують, що на підприємстві ПрАТ «Завод «Фрегат» порівняння розміру груп за активом і пасивом балансу має наступний вигляд:

- на кінець 2019 року - ($A_1 < \Pi_1$, $A_2 < \Pi_2$, $A_3 > \Pi_3$, $A_4 > \Pi_4$);
- на кінець 2020 року - ($A_1 < \Pi_1$, $A_2 < \Pi_2$, $A_3 > \Pi_3$, $A_4 > \Pi_4$);
- на кінець 2021 року - ($A_1 < \Pi_1$, $A_2 < \Pi_2$, $A_3 > \Pi_3$, $A_4 > \Pi_4$).

Отже, аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020–2021 роках показав, що на кінець 2019, 2020 і 2021 років з 4 нерівностей виконується тільки одна – третя нерівність. Невиконання четвертої нерівності свідчить про відсутність у ПрАТ «Завод «Фрегат» власного оборотного

капіталу. Причому спостерігається позитивна тенденція до поступового скорочення нестачі власного оборотного капіталу підприємства. Невиконання першої нерівності пояснюється нестачею високоліквідних коштів для погашення найбільш строкових зобов'язань.

Отже, баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 роках є неліквідним. Але спостерігається позитивна тенденція підвищення його ліквідності.

Аналіз ліквідності балансу не відрізняється абсолютною точністю. Тому з метою комплексної оцінки ліквідності балансу доцільно застосувати загальний показник платоспроможності (формула 1.2). Збільшення значення цього показника свідчить про зміцнення платоспроможності підприємства та зміни в бік покращення структури активів і пасивів. Розрахуємо показник загальної платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» на кінець 2019, 2020 і 2021 років.

$$K_{3П}^{2019} = \frac{5121+0,5 \cdot 60245+0,3 \cdot 115145}{37066+0,5 \cdot 234129+0,3 \cdot 3759} = 0,454,$$

$$K_{3П}^{2020} = \frac{25851+0,5 \cdot 130902+0,3 \cdot 141698}{88053+0,5 \cdot 287062+0,3 \cdot 1003} = 0,577.$$

$$K_{3П}^{2021} = \frac{5569+0,5 \cdot 252852+0,3 \cdot 227719}{205847+0,5 \cdot 337124+0,3 \cdot 3197} = 0,534,$$

Отже, показник загальної платоспроможності збільшився на 27,11% в 2020 р., що свідчить про зростання платоспроможності підприємства і покращення структури його активів і пасивів. В 2021 році цей показник зменшився відносно кінця 2020 року на 7,52%, але залишився більше ніж на кінець 2019 року. Можна зробити висновок, що в цілому за 2 роки показник загальної платоспроможності збільшився, тобто платоспроможність підприємства зросла.

Враховуючи ступінь ліквідності активів можна спрогнозувати фінансовий стан підприємства на короткострокову та довгострокову перспективу (табл. 2.4).

Оцінка фінансового стану ПрАТ «Завод «Фрегат» з урахуванням
ступеню ліквідності його активів

Типи стійкості на кінець року	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
1	2	3	4
Абсолютний	$A_1 \geq \Pi_1$	$A_1 \geq \Pi_1 + \Pi_2$	$A_1 \geq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3$
2019	5121 < 37066	5121 < 271195	5121 < 274954
2020	25851 < 88053	25851 < 375115	25851 < 376118
2021	5529 < 205847	5529 < 542971	5529 < 546168
Нормальний	$A_1 + A_2 \geq \Pi_1$	$A_1 + A_2 \geq \Pi_1 + \Pi_2$	$A_1 + A_2 \geq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3$
2019	65366 > 37066	65366 < 271195	65366 < 274954
2020	156753 > 88053	156753 < 375115	126753 < 376118
2021	258421 > 205847	258421 < 542971	258421 < 546168
Передкризовий (критичний)	$A_1 + A_2 + A_3 \geq \Pi_1$	$A_1 + A_2 + A_3 \geq \Pi_1 + \Pi_2$	$A_1 + A_2 + A_3 \geq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3$
2019	182829 > 37066	182829 < 271195	182829 < 274954
2020	298451 > 88053	298451 < 375115	298451 < 376118
2021	486140 > 205847	258421 < 542971	258421 < 546168
Кризовий	$A_1 + A_2 + A_3 \leq \Pi_1$	$A_1 + A_2 + A_3 \leq \Pi_1 + \Pi_2$	$A_1 + A_2 + A_3 \leq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3$
2019	182829 > 37066	182829 < 271195	182829 < 274954
2020	298451 > 88053	298451 < 375115	298451 < 376118
2021	486140 > 205847	258421 < 542971	258421 < 546168

Аналізуючи дані таблиці 2.4, можна сказати, що фінансовий стан підприємства може бути оцінений на дату складання звітності як нормальний, а на коротко- і довгострокову перспективу як кризовий, виходячи із ступеня ліквідності активів.

Нестача оборотних активів в ліквідній формі є причиною низького рівня платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 роках. Про це свідчить аналіз ліквідності підприємства за допомогою коефіцієнтів ліквідності (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021 роки

Показники	Норма- тив	На кінець року			Відхилення (+,-)		Відхилення в %	
		2019	2020	2021	2020 від 2021	2021 від 2020	2020 від 2021	2021 від 2020
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,019	0,069	0,010	0,050	-0,059	265,0	-85,1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7-0,8	0,250	0,431	0,532	0,181	0,101	72,6	23,4
Коефіцієнт загальної ліквідності	2-2,5	0,674	0,796	0,895	0,121	0,100	18,0	12,5
Коефіцієнт ліквідності запасів	—	0,425	0,365	0,364	-0,060	-0,001	-14,1	-0,3
Коефіцієнт ліквідності коштів в розрахунках	—	0,253	0,454	0,743	0,201	0,289	79,4	63,5
Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	—	4,502	2,851	2,147	-1,650	-0,704	-36,7	-24,7
Коефіцієнт співвідношення активів	>1	1,607	0,945	1,596	-0,662	0,651	-41,2	68,9

Так, дані табл. 2.5 свідчать, що коефіцієнт загальної ліквідності (покриття), який характеризує загальний рівень платоспроможності підприємства та повністю залежить від достатності оборотного капіталу, на кінець 2019 року становив 0,674, що в 3 рази менше за нормативне значення.

При значенні цього коефіцієнта < 1 , підприємство вважається неплатоспроможним, оскільки не має можливості розрахуватися не лише з поточними боргами, але і немає власних коштів в обороті для продовження господарської діяльності. Однак, в 2020-2021 роках спостерігається позитивна тенденція його зростання (на 18% в 2020 році і на 12,5 в 2021 році). Але все одно коефіцієнт загальної ліквідності залишається меншим за 1. ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 рр. є неплатоспроможним підприємством.

Більш повну характеристику стану ліквідності і платоспроможності підприємства дає коефіцієнт швидкої ліквідності. Динаміка його величини протягом 2020-2021рр. була стійкою до зростання, але значення коефіцієнту швидкої ліквідності ПрАТ «Завод «Фрегат» протягом досліджуваного періоду були нижчі за оптимальне значення (0,7 - 0,8). Тобто при нормативі 70 – 80 % ПрАТ «Завод «Фрегат» за рахунок наявних грошових коштів та очікуваних надходжень від дебіторів може повністю розрахуватися з боргами короткострокового характеру тільки на 53,2% на кінець 2021 року.

Найбільш жорстким критерієм, що характеризує достатній рівень платоспроможності підприємства є коефіцієнт абсолютної ліквідності. Він показує, яка частина поточних зобов'язань підприємства може бути погашена на дату складання балансу наявними грошовими коштами. На кінець 2021 року ПрАТ «Завод «Фрегат» за рахунок наявних грошових коштів може сплатити лише 1% всіх поточних боргів при нормативі 20-35%.

Коефіцієнт ліквідності запасів показує, в якій мірі запаси покривають поточні зобов'язання, і спостерігається тенденція зменшення цього показника, тобто вартість поточних зобов'язань підприємства зростає більшими темпами, ніж вартість запасів. Коефіцієнт ліквідності коштів в розрахунках в 2020-2021 рр. має протилежну тенденцію. За рахунок погашення дебіторської

заборгованості підприємство погасить менше поточної заборгованості. В той час, як коефіцієнт співвідношення активів не має стабільної тенденції.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності, наданих в табл. 2.5, показує, що підприємство є неплатоспроможним. Так, станом на кінець 2019, 2020 та 2021 років ПрАТ «Завод «Фрегат» може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити відповідно 1,9%, 6,9% та 1,0% найбільш термінових зобов'язань при нормативі 20-35%.

В 2020-2021 рр. спостерігається позитивна тенденція зниження коефіцієнта співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості. Якщо на кінець 2019 року підприємство на 1 грн. дебіторської заборгованості залучало 4,50 грн. кредиторської заборгованості, на кінець 2020 – 2,85 грн., на кінець 2021 – 2,15 грн. Тобто при недостатності власного капіталу підприємство використовувало у господарському обороті кредиторську заборгованість.

Таким чином, підводячи загальний підсумок за результатами оцінки ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат», можна зробити висновок, що баланс підприємства є не ліквідним, і підприємство є неплатоспроможним, у підприємство немає власного оборотного капіталу.

2.4. Аналіз показників платоспроможності підприємства

Методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджених наказом Міністерства економіки України від 19.01.06р., визначено три види неплатоспроможності (або рівня платоспроможності): поточна, критична, надкритична [9].

Поточна неплатоспроможність визначається за формулою:

$$\Pi_{\text{п}} = A_{1030} + A_{1035} + A_{1160} + A_{1165} - \Pi_{1695}, \quad (2.2)$$

де

$A_{1030}, A_{1035}, A_{1160}, A_{1165}$ — відповідні рядки активу балансу;

Π_{1695} — підсумок III розділу пасиву балансу.

Якщо підприємство має позитивне значення Π_p , то воно вважається повністю платоспроможним. Від'ємне ж значення свідчить про наявність поточної неплатоспроможності. Якщо підприємство на початок або кінець періоду, що аналізується, має позитивне значення Π_p , воно не є боржником.

Для визначення критичної та/або надкритичної неплатоспроможності розраховують коефіцієнт загальної ліквідності або покриття (K_{Π}) і коефіцієнт забезпеченості власним капіталом (K_3):

$$K_{\Pi} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}, \quad (2.3)$$

та

$$K_3 = \frac{\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}}{\text{Оборотні активи}}. \quad (2.4)$$

Нормативне значення коефіцієнта K_{Π} встановлено в розмірі не менше 1,0; K_3 – не менше 0,1.

Якщо на кінець періоду коефіцієнт K_{Π} і K_3 менше нормативного значення, то при наявності на початок і кінець аналізованого періоду ознак поточної неплатоспроможності фінансовий стан підприємства визначається як критична неплатоспроможність (п. 3.4. Методичних рекомендацій). Тому в цій ситуації є передумови до застосування санації. Але для того, щоб в якості відновлення платоспроможності застосувати санацію, необхідно, щоб один з коефіцієнтів (K_{Π} або K_3) на кінець періоду перевищував нормативне значення або протягом періоду, який досліджується, відбувалося їх зростання (п. 3.4. Методичних рекомендацій) [9].

Якщо за результатами року підприємство отримало збитки і коефіцієнт покриття менше одиниці, то рівень неплатоспроможності такого підприємства буде розглядатися як надкритичний (п. 3.4. Методичних рекомендацій) [9].

Для оцінки рівня платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» розрахуємо показники, надані в таблиці 2.6.

Розрахунок показників для оцінки рівня платоспроможності

ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021 роки

Показник	Оптимальне значення	Значення на кінець року		
		2019	2020	2021
1		2	3	4
Поточна платоспроможність $\Pi_{\text{п}} = A_{1030} + A_{1035} + A_{1160} + A_{1165} - \Pi_{1695}$	> 0	-266074	-349264	-537402
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	> 1,0	0,674	0,796	0,895
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним капіталом	> 0,1	-0,504	-0,260	-0,123

Як видно з таблиці 2.6, показник поточної платоспроможності має негативне значення протягом 2020-2020 років. Це свідчить про поточну неплатоспроможність підприємства як на кінець 2019 року, 2020 року, так і на кінець 2021 року. В 2020-2021 роках спостерігається негативна тенденція зменшення показника поточної платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат».

Значення коефіцієнта поточної ліквідності (покриття) менше нормативного (>1,0) і значення коефіцієнта забезпечення оборотних активів власними засобами також менше нормативного на кінець 2019, 2020, 2021 років (>0,1). Взагалі він має від'ємне значення.

Отже, можна зробити висновок, що ПрАТ «Завод «Фрегат» має ознаки надкритичної неплатоспроможності на кінець 2019, 2020 років (оскільки в 2019 і 2020 роках отримало збитки), а на кінець 2021 року – ознаки критичної платоспроможності. В якості відновлення платоспроможності на підприємстві можна застосувати санацію, тому що коефіцієнти ($K_{\text{п}}$ або K_3) протягом періоду, який досліджується, мають тенденцію до зростання (п. 3.4. Методичних рекомендацій) [9].

Тому далі розрахуємо коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності для ПрАТ «Завод «Фрегат».

Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності визначається за формулою:

$$K_v = \frac{K_n^1 + T_v / T \cdot (K_n^1 - K_n^0)}{K_n^n}, \quad (2.5)$$

де

K_n^n – нормативне значення коефіцієнта покриття;

K_n^0, K_n^1 – значення коефіцієнта покриття на початок і кінець періоду;

T_v – заданий період відновлення (втрати) платоспроможності;

T – тривалість звітного періоду, місяців.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності обчислюють за умови, якщо хоча б один із коефіцієнтів — покриття або забезпеченості власними оборотними активами, має значення нижче за оптимальне (перший — менший за 2, другий — менший за 0,1). Коефіцієнт втрати платоспроможності визначають, якщо значення обох вказаних коефіцієнтів відповідають нормативним. При розрахунку коефіцієнта відновлення платоспроможності T_v приймається за 6 місяців, а розрахунку коефіцієнта втрати платоспроможності – за 3 місяці.

$$K_v = \frac{K_n^1 + T_v / T \cdot (K_n^1 - K_n^0)}{K_n^n}, \quad (2.5)$$

Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності для ПрАТ «Завод «Фрегат»:

$$K_v = \frac{0,895 + \frac{6}{12} \cdot (0,895 - 0,796)}{2} = 0,473.$$

Отримане значення коефіцієнта відновлення платоспроможності для ПрАТ «Завод «Фрегат» менше одиниці, і це свідчить про те, що підприємство у найближчі 6 місяців швидше за все не матиме реальної можливості відновити свою платоспроможність.

Але визнання ПрАТ «Завод «Фрегат» неплатоспроможним не позначає визнання його неспроможності. Це лише фіксація стану фінансової нестійкості.

Отже на підприємстві необхідно здійснювати оперативний контроль за його фінансовим станом, також розробити заходи для запобігання неспроможності підприємства і виходу ПрАТ «Завод «Фрегат» з кризового стану.

Таким чином, проведений аналіз ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 роках дозволяє зробити наступні висновки:

- спостерігається позитивна тенденція зростання валюти балансу. Це свідчить про зростання виробничих можливостей підприємства і заслуговує позитивної оцінки. За 2020-2021 рр. вартість майна збільшилась на 158,4%, а темп приросту чистого доходу від реалізації продукції склав 102,9%, а темп приросту чистого прибутку – 187%. Випередження темпів приросту фінансового результату підприємства в порівнянні з чистим доходом та валотою балансу свідчить про покращення використання коштів на підприємстві;

- зростання валюти балансу пов'язано зі зростанням вартості як необоротних, так і оборотних активів ПрАТ «Завод «Фрегат». За 2020-2021 роки вартість необоротних активів зросла на 146,14%, а вартість оборотних активів – на 165,9%. Зростання випереджаючими темпами оборотних активів підприємства свідчить про зростання оборотності всього майна підприємства, а значить і про підвищення ефективності діяльності підприємства;

- зростання вартості оборотних активів відбулося завдяки зростанню вартості насамперед дебіторської заборгованості на 319,71%. Це пов'язано зі зростанням дебіторської заборгованості за розрахунками (авансів, наданих іншим підприємствам, у рахунок наступних платежів) майже в 6 разів, що свідчить про розширення діяльності ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021рр. А дебіторська заборгованість за товари, роботи навпаки зменшилась на 0,6%, що може бути підтвердженням ефективного управління дебіторською заборгованістю;

- на підприємстві роках спостерігається тенденція поступового зростання вартості запасів, що пояснюється розширенням діяльності підприємства;

- власний капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021 роки збільшився в 10 раз, а за питомою вагою в загальній вартості капіталу підприємства - на 21,6 %. Це свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства, але на кінець 2021 року власний капітал складає лише 28,17%. А отже розподіл джерел власних і позикових коштів в 2020-2021 роках є незадовільним;

- збільшення величини власного капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 рр. пов'язане зі зростанням капіталу в дооцінках в 5,2 рази (за останні 2 роки було здійснена дооцінка вартості основних засобів) і величини нерозподіленого прибутку на 122,9%, що свідчить про прибуткову діяльність підприємства;

- позиковий капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» збільшився на 98,64 %, а за питомою вагою зменшився на 21,6%. Найбільшою складовою позикового капіталу є поточні зобов'язання за розрахунками, а саме поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, яка на кінець 2021 року за питомою вагою в структурі капіталу підприємства складає 44,33%;

- аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» показав, що на кінець 2019, 2020 і 2021 років баланс є неліквідним; з 4 нерівностей виконується тільки одна – третя нерівність. Невиконання четвертої нерівності свідчить про відсутність у ПрАТ «Завод «Фрегат» власного оборотного капіталу. Причому спостерігається позитивна тенденція до поступового скорочення нестачі власного оборотного капіталу підприємства;

- показник загальної платоспроможності загальної платоспроможності збільшився, що свідчить про покращення структури активів і пасивів підприємства, про зростання його платоспроможності;

- виходячи із ступеня ліквідності активів, фінансовий стан підприємства може бути оцінений на дату складання звітності як нормальний, а на коротко- і довгострокову перспективу як кризовий;

- протягом досліджуваного періоду всі коефіцієнти ліквідності нижчі за нормативні значення, тобто ПрАТ «Завод «Фрегат» є платоспроможним. Також спостерігається позитивна тенденція зниження коефіцієнта співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості. Якщо на кінець 2019 року підприємство на 1 грн. дебіторської заборгованості залучало 4,50 грн. кредиторської заборгованості, то на кінець 2021 – 2,15 грн. Тобто при недостатності власного капіталу підприємство використовувало у господарському обороті кредиторську заборгованість;

- показник поточної платоспроможності має негативне значення протягом 2020-2021 років і, крім того, спостерігається негативна тенденція його зменшення, що свідчить про поточну неплатоспроможність підприємства як на кінець 2019 року, 2020 року, так і на кінець 2021 року;

- на кінець 2019, 2020 років (оскільки в 2019 і 2020 роках отримало збитки) ПрАТ «Завод «Фрегат» має ознаки надкритичної неплатоспроможності, а на кінець 2021 року – ознаки критичної платоспроможності;

- значення розрахованого коефіцієнта відновлення платоспроможності для ПрАТ «Завод «Фрегат» менше одиниці, і це свідчить про те, що підприємство у найближчі 6 місяців швидше за все не матиме реальної можливості відновити свою платоспроможність.

Визнання ПрАТ «Завод «Фрегат» неплатоспроможним підприємством не позначає визнання його неспроможності. Це лише фіксація стану фінансової нестійкості. Отже, на підприємстві необхідно здійснювати оперативний контроль за його фінансовим станом, а також розробити заходи для запобігання неспроможності підприємства і виходу ПрАТ «Завод «Фрегат» з кризового стану.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Заходи щодо підвищення ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат»

Проведений аналіз показників ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» показав, що в 2020-2021 роках підприємство є неплатоспроможним, має поточну неплатоспроможність, і крім того ознаки критичної неплатоспроможності. Але спостерігається позитивна тенденція зменшення коефіцієнта співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості. При нормативі 1 цей показник на кінець 2021 року складав 2,15, тобто на 1 грн. дебіторської заборгованості ПрАТ «Завод «Фрегат» залучало 2,15 грн. кредиторської заборгованості.

Оскільки в сучасних умовах підприємство перебуває у кризовому стані, особливо в умовах війни, тому, слід для ПрАТ «Завод «Фрегат» необхідно використовувати шляхи запобігання банкрутства, які представлені на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Шляхи запобігання банкрутства підприємства.

Для попередження банкрутства підприємства необхідно здійснювати постійний аналіз показників його фінансово-господарської діяльності, визначення ймовірності його банкрутства з використанням як західних, так і українських моделей прогнозування ймовірності, аналізувати внутрішні і зовнішні фактори, які призводять до неплатоспроможності, а потім і до банкрутства підприємства, застосовувати системи раннього попередження і реагування щодо ймовірності настання банкрутства.

Заходи щодо запобігання банкрутству підприємства мають включати антикризові заходи фінансової стабілізації – санаційні заходи. В Кодексі законів про банкрутство в статті 4 ці заходи сформульовані як «вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до відкриття провадження у справі про банкрутство» [25].

Заходи виходу підприємства з кризового стану мають включати оперативні (тактичні) і стратегічні. Оперативні заходи здійснюють у короткостроковому періоду, а стратегічні - в довгостроковому періоді. Тактичні заходи спрямовані на швидке покращення фінансових показників діяльності підприємства, так зване подолання кризи. Але їх не завжди достатньо для усунення внутрішньої причини настання кризи (неефективної системи управління). Тому розробляють довгострокові заходи (стратегічні), які спрямовані на фінансове оздоровлення та розвиток підприємства.

На рис. 3.2 представлені заходи виходу ПрАТ «Завод «Фрегат» з кризового стану. Всі заходи поділені на 2 групи: захисні і наступальні. Захисні заходи – це оперативні заходи, які спрямовані на скорочення всіх видів витрат (виробництва та збута), основних засобів та персоналу, що призводять до скорочення виробництва. Ї можна застосовувати при дії несприятливих факторів зовнішнього середовища.

Заходи наступального характеру включають як оперативні, так і стратегічні заходи.

Рис. 3.2. Заходи виходу ПрАТ «Завод «Фрегат» з кризового стану

Основним напрямом підвищення рівня ліквідності і платоспроможності підприємства, на наш погляд, має бути розробка та впровадження системи фінансового прогнозування та планування на ПрАТ «Завод «Фрегат». Ця система повина включати фінансове прогнозування, поточне фінансове планування, бюджетування та оперативне фінансове планування. Фактично вона має охоплювати управління грошовими коштами, дебіторською, кредиторською заборгованістю, виробничими запасами.

На підприємстві необхідно систематично аналізувати показники ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості підприємства. Це дозволить своєчасно приймати заходи з антикризового управління. Також на підприємстві має бути розроблена система управління оборотними активами підприємства, яка дозволить здійснювати аналіз та визначати оптимальний

обсяг і структуру оборотних активів. Така система повинна включати складові, які відповідають елементам оборотних активів підприємства, а саме:

- управління виробничими запасами (аналіз та моніторинг їх формування; розробка складських норм запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, прогресивних норм витрат сировини, матеріалів, що дозволить планувати потреби в виробничих запасах);
- управління дебіторською заборгованістю (ранжирування дебіторської заборгованості за строками виникнення; ведення реєстру «старіння» рахунків дебіторів; прогнозування ймовірної суми безнадійної дебіторської заборгованості; розробка кредитних умов; оцінку можливості факторингу й обліку векселів);
- управління грошовими коштами.

Для підтримки ліквідності і платоспроможності підприємства на достатньому рівні необхідно розробити систему заходів, спрямованих на зменшення обсягу поточних зобов'язань і на збільшення грошових активів, які забезпечують ці зобов'язання.

Поточні зобов'язання підприємство може зменшити за рахунок:

- зменшення суми постійних та умовно-змінних витрат витрат (в тому числі витрат на утримання управлінського персоналу);
- подовження строків кредиторської заборгованості.

Збільшити суму грошових коштів можна за рахунок:

- рефінансування дебіторської заборгованості (шляхом факторингу, врахування та дисконтування векселів, форфейтингу, примусового стягнення);
- прискорення оборотності дебіторської заборгованості (шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту);
- оптимізації виробничих запасів;
- лімітування граничних сум витрат.

Збільшити обсягів найбільш ліквідних активів – грошових коштів підприємство може також завдяки ефективному управлінню дебіторською заборгованістю. Необхідною є розробка заходів щодо скорочення дебіторської

заборгованості за виданими авансами, що дозволить перевести заборгованість покупців та замовників у грошові кошти.

Для прискорення інкасації дебіторської заборгованості слід вживати таких заходів:

- введення штрафних санкцій за прострочення платежу;
- використовувати систему знижок у разі дострокової оплати;
- відпускати товарів продукцію покупцям, замовникам на умовах передоплати;
- продавати рахунки дебіторів факторинговій компанії, банку.

Застосування факторингу дасть змогу перетворити дебіторську заборгованість на грошові кошти, які можуть бути одразу ж використані на виробничі цілі, що позитивно вплине на розвиток підприємства.

Механізм факторингу представлений на рис.3.3.

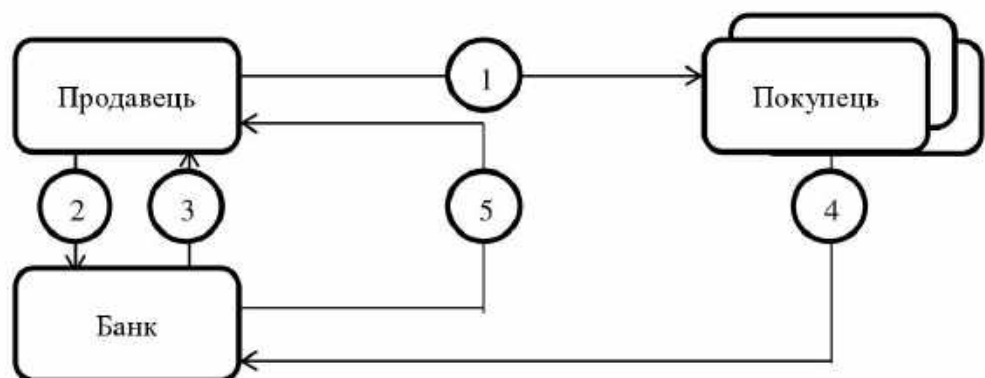

Рис. 3.3. Схема факторингової операції

Схема факторингової операції виглядає таким чином:

1. Продавець (ПрАТ «Завод «Фрегат», реалізує продукцію покупцю на умовах відстрочення платежу.
2. Підприємство передає банку або факторинговій компанії право грошової вимоги до покупця за отриману продукцію.
3. Після отримання документів про реалізацію продукції банк (факторингова фірма) виплачує ПрАТ «Завод «Фрегат» до 90% суми платежу

вартості реалізованої продукції. Решту суми боргу банк (факторингова фірма) тимчасово утримує у зв'язку з прийняттям ризику непогашення боргу.

4. Боржник сплачує за отриману продукцію на умовах відстрочення платежу шляхом переказу коштів на спеціальний рахунок банку (факторинговій фірмі). Отримана сума йде на погашення сплаченої підприємством на користь банку заборгованості.

5. Банк (факторингова фірма) залишок коштів направляє на рахунок підприємства.

Основною умовою ефективної реалізації політики управління дебіторською заборгованістю виступає дотримання її граничних обсягів та термінів погашення. Але якщо граничні обсяги знаходяться в межах компетенції виробника продукції, то терміни погашення часто напряму від нього не залежить. Єдиним способом забезпечення дотримання умов договорів виступає попередній аналіз кожного дебітора. Важливу роль в управлінні дебіторською заборгованістю відіграють планування, організація та контроль роботи з дебіторами.

Для зменшення розміру дебіторської заборгованості ПрАТ «Завод «Фрегат» необхідно: визначати ступінь ризику неоплати рахунків покупцями; збільшувати коло покупців з метою мінімізації втрат від несплати одним або декількома покупцями; контролювати співвідношення дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованості; вести оперативний контроль за надходженням готівки; своєчасно визначати сумнівну заборгованість; своєчасно надавати платіжні документи; припиняти дію договорів з покупцями, що порушують платіжну дисципліну.

На ліквідність та платоспроможність підприємства негативно впливає збитковість або низька прибутковість підприємства, кредиторська заборгованість. Тому необхідно збільшувати прибуток. Збільшувати прибуток можна завдяки:

- збільшенню обсягів виробництва і реалізації продукції;
- зменшенню витрат на виробництво і реалізацію продукції;

– аналізу використання ресурсів підприємства, собівартості послуг з метою виявлення резервів економії витрат на підприємстві..

Шляхи зниження витрат ПрАТ «Завод «Фрегат» надані на рис. 3.4.

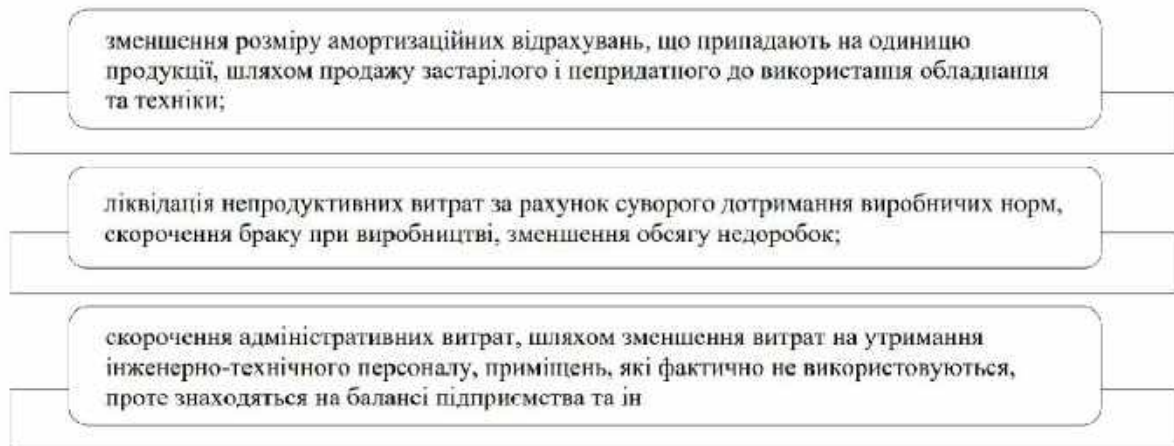

Рис. 3.4. Шляхи зниження витрат на ПрАТ «Завод «Фрегат»

Отже, для підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства мають бути застасовані заходи, спрямовані на зростання найбільш ліквідних активів. Досягнути цього підприємство може завдяки: ефективному управлінню дебіторською заборгованістю, зокрема за допомогою факторингових операцій, управлінню виробничими запасами, здійсненню фінансового планування, систематичного аналізу витрат, показників ліквідності і платоспроможності, співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості.

3.2.Прогнозування показників фінансової звітності підприємства

З метою реалізації запропонованого заходу щодо підвищення ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» - застосування фінансового прогнозування і планування – здійснимо прогнозування фінансової звітності цього підприємства.

Зазвичай, прогнозована фінансова звітність включає:

1. Звіт про прибутки і збитки (фінансові результати).
2. Звіт про фінансовий стан (Баланс).
3. Звіт про рух грошових коштів.

З метою оцінки прогнозованого фінансового результату, фінансового стану, визначення потреб у джерелах фінансування, перш за все, використовують баланс та звіт про фінансові результати за декілька попередніх років (3 – 5 років).

Процес підготовки фінансових звітів поділяють на декілька етапів [36]:

1. Прогнозування доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

2. Підготовка прогнозного звіту про фінансові результати, кожна стаття якого збільшується залежно від відсотку зростання обсягу реалізації продукції. Мета його складання – визначення показника «доповнення до нерозподіленого прибутку»;

3. Коригування власного капіталу (у прогнозованому балансі) на величину «доповнення до нерозподіленого прибутку». Інші статті балансу можуть прогнозуватися індивідуально або залежно від зміни обсягів реалізації;

4. Розрахунок показника «додатково необхідні фонди» та розподіл його величини за статтями балансу. Статті, які використовуються для балансування за рахунок «додатково необхідних фондів», називаються регуляторними.

Найчастіше при складанні прогнозованого звіту про фінансові результати використовують метод відсотку від продажу. При його застосуванні статті звіту (крім тих, що не залежать від зміни продажу) перераховують на однаковий відсоток збільшення (зменшення) показника доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). З цією метою їх класифікують на автоматично утворені і регульовані.

Автоматично утворені статті змінюються пропорційно обсягу продажу. До них відносять дохід (виручку від реалізації), собівартість реалізованої продукції, операційні доходи і витрати.

Регульовані статті утворюються незалежно від обсягу продажу, для їх кількісного визначення використовують інші методи. Серед них виділяють фінансові доходи і витрати, інші доходи і витрати.

Доповнення до нерозподіленого прибутку додається до статті «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)» при складанні прогнозного балансу.

Побудуємо прогнозований звіт про фінансові результати ПрАТ «Завод «Фрегат» (табл. 3.1).

При цьому врахуємо деякі припущення:

1. Середньорічний темп зростання чистого доходу від реалізації буде становити 20%.

2. Суму витрат, які включені до собівартості реалізованої продукції, у розрахунку на 1 грн. чистого доходу від реалізації підприємство має можливість знизити у 2022 році на 5 копійок, за рахунок скорочення відносної економії витрат на оплату праці.

Собівартість на 1 грн. чистого доходу в 2021 році = Собівартість реалізованої продукції в 2021 р./ Чистий дохід від реалізації продукції = $597319 / 716438 = 0,83$. Собівартість продукції в 2022 році на 1 грн. чистого доходу знижуємо з 83 до 78 коп. Тоді:

Собівартість реалізованої продукції в 2022 р. (прогнозна) = (Собівартість на 1 грн. чистого доходу в 2021 році - 0,05)* Чистий дохід від реалізації продукції в 2021р. = $(0,83-0,05)*859726 = 673797$ (тис.грн.).

2. Адміністративні витрати підприємство планує скоротити з 5,2% до 4,0 % виручки від реалізації. Є можливість скорочення витрат на зв'язок, відрядження робітників апарату управління, утримання приміщень.

3. Інші операційні доходи та витрати залишимо на рівні 2021 року.

Фінансовий результат до оподаткування = Разом доходи – Разом витрат = 87193 (тис.грн.).

Податок на прибуток складає 18% від фінансового результату до оподаткування, тобто: $0,18 * 87193 = 15695$ (тис.грн.).

Чистий прибуток буде дорівнювати 71498 (тис.грн.).

Прогнозований звіт про фінансові результати підприємства на 2021 рік надано в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Прогнозований звіт про фінансові результати

ПрАТ «Завод «Фрегат» на 2022 р.

Статті	Рядок	2021 рік (тис.грн.)	Прогноз	2022 рік (тис.грн.)
1		2	3	4
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	716438	Збільшення на 10 %	788082
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-597319	Зменшення на 5 коп.	-617647
3. Валовий прибуток	2090	119119	-	170435
4. Інші операційні доходи	2120	12280	-	12280
5. Адміністративні витрати	2130	-37274	До 4% від виручки	-31523
6. Витрати на збут	2150	-18805	-	-19702
7. Інші операційні витрати	2180	-17071	-	-17071
8. Фінансові результати від операційної діяльності (р.3+р.4-р.5-р.6-р.7):	2190	58249	-	114419
9. Дохід від участі в капіталі	2200	0	-	0
10. Інші фінансові доходи	2220	0	-	0
11. Інші доходи	2240	87782	-	87782
12. Фінансові витрати	2250	-57211	-	-57211
13. Втрати від участі в капіталі	2255	0	-	0
14. Інші витрати	2270	-57797	-	-57797
15. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (р.8+р.9+р.10+р.11-р.12-р.13-р.14)	2290	31023	-	87193
16. Податок на прибуток від звичайної діяльності	2300	-7972	-	-15695
17. Чистий прибуток (збиток) (р.17)	2350	23051	-	71498

На підставі табл. 3.1 можна зробити наступний висновок – за рахунок виконання припущень щодо збільшення виручки від реалізації на 10 %, зниження суми витрат, які включені до собівартості реалізованої продукції, у розрахунку на 1 грн. виручки від реалізації на 5 коп. та скорочення частки

адміністративних витрат, ситуація на підприємстві може помітно покращилася, чистий прибуток збільшиться в 3,1 рази.

Прогнозований звіт про фінансові результати є основою для складання балансу на майбутні періоди. Якщо при складанні прогнозованого звіту про фінансові результати був використаний метод відсотку від продажу, то цей метод доцільно застосовувати і при побудові балансу, тобто при зростанні обсягів реалізації та ефективному використанні ресурсів пропорційно повинна зростати і сума за статтями балансу: запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти. Метод відсотку від продажу застосовують для складання чорнового варіанту прогнозованого балансу.

Статті прогнозованого балансу прийнято класифікувати залежно від обсягів продажу на автоматично утворені і регульовані.

До автоматично утворених відносять [6]:

- необоротні активи;
- оборотні активи;
- витрати майбутніх періодів;
- поточні зобов'язання;
- доходи майбутніх періодів.

Звідси регульовані статті — це:

- довгострокові фінансові інвестиції;
- власний капітал (за виключенням нерозподіленого прибутку);
- нерозподілений прибуток (непокриті збитки), які утворилися за рахунок додавання доповнення до нерозподіленого прибутку із звіту про фінансові результати;
- забезпечення наступних витрат і платежів;
- довгострокові зобов'язання.

Така класифікація може зазнавати змін відповідно до певної ситуації.

Саме регульовані статті використовують при розподілі додатково необхідних фондів, які визначають потребу у джерелах фінансування або їх надлишок на дату складання прогнозованого балансу. Для цього необхідно

порівняти валюту активу і пасиву прогнозованого балансу, яка майже завжди не буде тотожною.

Якщо у прогнозованому балансі вартість майна підприємства перевищує вартість капіталу ($A > П$), то ця сума свідчить про додаткову потребу у фінансуванні за рахунок збільшення або власного капіталу, або залучення довгострокових, короткострокових зобов'язань. Якщо $A < П$, то у прогнозованому балансі збільшують статті, у першу чергу, оборотних активів. Зазвичай, коригування підлягають суми за статтею «грошові кошти та їх еквіваленти».

Для складання прогнозованого балансу врахуємо наступні рішення керівництва:

1. З метою погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги прогнозується скоротити на 3 дні.
3. Термін погашення поточних зобов'язань зменшити на 10 днів.
5. Зменшити вартість необоротних активів шляхом реалізації невикористовуваних на 10 %.

Прогнозований баланс підприємства станом на 31.12.2022 року представлений у табл. 3.2.

У прогнозованому балансі перший варіант прогнозу дозволяє розрахувати величину додатково необхідних фондів (ДНФ), яка у другому прогнозі має бути розподіленою між статтями балансу.

За розрахунками пасив балансу внаслідок першого кроку прогнозування перевищує актив на 13246 тис. грн. Для того, щоб урівняти валюту активу і пасиву балансу, необхідно прийняти рішення щодо розподілу суми ДНФ, а саме – коригування буде проведено за статтею «Грошові кошти та їх еквіваленти» (збільшення).

Хоча прогнозний баланс і має завершений вигляд, процес його складання і аналізу ще не закінчено. Враховуючи, що управлінські рішення можуть суттєво впливати на фінансовий стан підприємства, доцільно при

Прогнозний баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» на 31.12.2022 року

Статті, тис.грн.	На 31.12. 2021 року	прогноз	На 31.12.2022року				
			1-й прогноз	ДНФ	2-й прогноз (4+5)	Додаткові умови	Остаточний прогноз
1	2	3	4	5	6	7	8
Основні засоби	274 252	Зменш. на 10%	260 539		260 539		260 539
Запаси	197450	Збільш. на 10%	217195		217195		217 195
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	16516	— / —	18167		18167	Скороти на 5днів	24448
Дебіторська заборгованість за розрахунками	235682	—	235682		235682		235682
Грошові кошти у національній валюті	5569	—	5569	+13246	18815	5633	7 592
Інші оборотні активи	30922	—	30922		30922		30922
1. Баланс	760 392		768 075		781321		780 387
Статутний на інші види капіталів	208 807	—	208807		208807		208807
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	5 417	Збільш. на чистий прибуток за 2021р.	76 915		76 915		76 915
Довгострокові зобов'язання	3197	—	3197		3197		3197
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	56 333	—	56 333		56 333	Зменшити на 3 дні	55399
Поточні зобов'язання за розрахунками	86 265	—	86265		86265		86 265
Інші поточні зобов'язання	63 249	—	63 249		63 249		63 249
Поточні кред. заборг-сть за довгостроков. зобов.	337124	Погасити 15%	286 555		286 555		286 555
2. Баланс	760 392		781 321		764 465		780 387
3. ДНФ			-13246		0		

складанні прогнозованого балансу його статті розглядати як регульовані, а не автоматично утворені.

Постатейне прогнозування балансу здійснюється за певними правилами. Найчастіше коригування прогнозних балансів проводиться за показниками оборотності, які розраховуються за поточний рік.

Прогнозування дебіторської заборгованості проводиться на основі її аналізу за попередні періоди та ситуації, що склалася на ринку послуг. З цією метою використовують показники оборотності. У звітному 2021 році термін погашення коштів дебіторами за товари, роботи, послуги становив: $16516 * 360 / 716428 = 8$ (днів).

З метою скорочення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги прогнозується скоротити на 3 днів. Тоді прогнозована дебіторська заборгованість товарного характеру становитиме:

$$788082 * (8 - 3) / 360 = 11600 \text{ (тис. грн.)}$$

Для зменшення кредиторської заборгованості термін відстрочки оплати за товари, роботи, послуги скорочується на 3 дні. Це призведе до наступних коригувань кредиторської заборгованості товарного характеру:

У звітному 2020 році термін погашення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги становив: $56333 * 360 / 716438 = 28$ (днів).

Визначимо прогнозований залишок кредиторської заборгованості товарного характеру: $56333 * (28 - 3) / 360 = 55399$ (тис. грн.).

В табл. 3.2 представлений відкоригований баланс підприємства з урахуванням управлінських рішень та можливості використання внутрішніх резервів. Для досягнення рівноваги між активом і пасивом балансу на величину від'ємного ДНФ було прийнято рішення зменшити розмір грошових коштів на 5633 тис. грн.

Оцінка фінансового стану підприємства за даними прогнозних балансів подана в табл. 3.3.

Розраховані показники свідчать, що при дотриманні прийнятих рішень:

— всі показники ліквідності: коефіцієнти абсолютної, швидкої і поточної ліквідності збільшаться;

Оцінка фінансових показників діяльності ПрАТ «Завод «Фрегат» за
даними прогнозованих балансів

Показники	На 31.12.2021	На 31.12.2022року		Відхилення (+,-) від:	
		2-й прогноз	Остат. прогноз	2-го прогнозу	Остат. прогнозу
1	2	3	4	5= 3-2	6=4-2
Необоротні активи (тис.грн.)	274252	260539	260539	0	-13713
Оборотні активи (тис.грн.)	486139	520782	519848	-934	33709
Грошові кошти (тис.грн.)	5569	18815	24448	5633	18879
Власний капітал (тис.грн.)	214 224	285 722	285 722	0	71498
У тому числі:					
- власний оборотний капітал	-60 028	25 183	25 183	0	+85211
Позиковий капітал (тис.грн.)	546167	495599	494665	-934	-51502
У тому числі:				0	0
- поточні зобов'язання	542971	492402	491468	-934	-51503
Коефіцієнти:					
автономії	0,282	0,366	0,366	0,000	0,084
абсолютної ліквідності	0,010	0,038	0,050	0,012	0,039
загальної ліквідності	0,895	1,058	1,058	0,000	0,162
швидкої ліквідності	0,532	0,617	0,617	0,000	0,084
співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	2,147	1,780	1,780	0,000	-0,367
співвідношення активів	1,773	1,999	1,995	-0,004	0,223
забезпеченості оборотних активів	-0,123	0,048	0,048	0,000	0,172
Оборотність капіталу, днів	382	357	356	0	-26

— коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості знизиться, що свідчить про підвищення платоспроможності підприємства;

— обсяг власного оборотного капіталу збільшиться на 85211 тис.грн. і буде становити 25183 тис.грн.;

— позитивним моментом слід вважати також і покращення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом;

— підвищиться значення коефіцієнту співвідношення активів, що свідчить про зміни у структурі майна в бік збільшення питомої ваги мобільних активів;

- позитивним є збільшення власного капіталу за рахунок отримання прибутку на 33,37%;

- збільшиться коефіцієнт автономії, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства;

- в 2022 році підвищиться ефективність використання сукупних активів (капіталу). Якщо в 2020 році для здійснення одного повного обороту сукупних активів підприємству необхідно було 382 дні, то у прогнозованому періоді – 356 днів, що на 26 днів менше.

Таким чином, прогнозування фінансової звітності ПрАТ «Завод «Фрегат» на 2022 рік вказує на можливість підвищення ліквідності і платоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ

Охорона праці – це система правових, соціально – економічних, організаційно – технічних, санітарно – гігієнічних і лікувально – профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності [38].

Головною метою охорони праці є створення безпечних, та високо продуктивних умов праці, ліквідація та зменшення травматизму на виробництві, професійних захворювань, а також аналіз небезпечних і шкідливих виробничих факторів при проведенні робіт.

Основними задачами охорони праці є аналіз небезпечних та шкідливих факторів при проведенні виробничого процесу, зведення до мінімуму можливість пошкоджень та захворювань працівників, визначення мір та пристроїв, що забезпечують безпечні та не шкідливі умови праці і одночасно забезпеченням його максимального виробництва.

Від того наскільки правильно організована на підприємстві, установі чи організації охорона праці залежить самопочуття працівників і, як наслідок продуктивність праці, швидкість правильність та точність виконання поставлених завдань.

Для забезпечення законодавчих вимог до охорони праці, підвищення рівня безпеки праці на підприємстві ПрАТ «Завод «Фрегат» функціонує Система охорони праці, проводяться години безпеки та відповідне навчання персоналу. Компанія проводить атестацію робочих місць, надає додаткові відпустки, забезпечує різні режими роботи і відпочинку виробничого персоналу в залежності від погодних умов, виконує вимоги законодавства щодо забезпечення харчуванням та засобами індивідуального захисту [36].

Відповідно до статті 13 Закону України «Про охорону праці» в ПрАТ «Завод «Фрегат» створено в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно – правових актів, а також забезпечено дотримання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці [38].

В якості об'єкта дослідження взято економічний відділ ПрАТ «Завод «Фрегат».

4.1 Офісні захворювання

Захворювання опорно-рухової системи людини

Будь-яка поза при тривалому сидінні за робочим місцем шкідлива для опорно-рухового апарату, веде до застою крові органів. Небезпека здоров'ю представляє як втома тих груп м'язів, що ці рухи виконують, а й психологічна фіксація ними. Хоча найбільш шкідливі саме повторювані одноманітні навантаження. Під час роботи за комп'ютером людина сидить кілька годин поспіль у незручному положенні. Не лише загрожує втомою й загальним стомленням, а може розвиток остеохондрозу різних ділянок хребта – шийного, грудного, попереково-крижового.

У зв'язку з цим лікарі надають великого значення підтримці правильної пози під час роботи за комп'ютером. Дотримання цього правила – важливим елементом профілактики захворювань. Щоб робота за комп'ютером не шкодила здоров'ю, необхідно постійно контролювати свою осанку. Правильна постава максимально розвантажує м'язи і дозволяє працювати довше, менше втомлюючись.

Вважається, що з правильною осанкою – вуха повинні розташовуватися точно у площині плечей, а плечі – точно над стегнами. Голову слід тримати рівно відповідно обом плечам. Якщо ж дивитися вниз, голова має нахилитися вперед.

Якщо у процесі роботи робітник постійно сутулиться, навантаження на хребет збільшується, що зумовлює надмірне розтягання м'язів. Сутулість викликає надмірне навантаження на плечові сухожилки і м'язи плеча. Тривала робота у такій позі може призвести до розвитку синдрому зап'ястного каналу та обмеженню плеча.

4.2 Загальні вимоги до техніки безпеки під час роботи за комп'ютером

Персонал, працюючий за комп'ютером зобов'язаний дотримуватись вимог інструкції, розробленої виходячи з санітарних правил і норм 2.2.2.542-96 «Гігієнічні вимоги до відеодисплейних терміналів, персональних електрообчислювальних машин та молодіжних організаційних робіт», і навіть нести відповідальність за дотримання вимог безпеки своєї праці і створення небезпечного чи шкідливого виробничого чинника й інших працюючих, і поломку комп'ютера.

Працюючи з комп'ютером шкідливими і небезпечними чинниками є:

- електростатичні поля;
- електромагнітне випромінювання;
- наявність потужного іонізуючого випромінювання здійснюватиме:
- локальне стомлення, загальне стомлення;
- стомлюваність очей;
- небезпека поразки електричним струмом;
- пожежонебезпека.

Режими праці та відпочинку під час роботи з комп'ютером повинні організовуватися залежно від виду та категорії праці.

Види праці поділяються на 3 групи [39]:

- група А – робота з зчитування інформації з екрана комп'ютера з попереднім запитом;
- група Б – робота з введення інформації;

– група У – творча праця як діалогу.

За основну роботи з комп'ютером слід сприймати таку, що займає щонайменше 50% часу: протягом часу роботи комп'ютера.

Для видів праці встановлюється 3 категорії тяжкості і напруги роботи з комп'ютером, визначених:

– для групи А – по сумарному числу зчитувальних знаків під час роботи з комп'ютером, але з більш 60 000 знаків;

– для групи Б – по сумарному числу зчитувальних чи впроваджуються знаків під час роботи з комп'ютером, але з понад 40000 знаків;

– для групи У – по сумарному часу безпосередньої роботи з комп'ютером, але з більше шести годин під час роботи з комп'ютером.

За для більш оптимальної працездатності й збереження здоров'я протягом часу роботи з комп'ютером повинні встановлюватися регламентовані перерви.

Перед початком роботи необхідно переконатися, що монітори комп'ютера мають антиблікове покриття (крім групи А) з коефіцієнтом відображення 0,5. Покриття має також забезпечувати зняття електростатичного заряду із поверхні екрана, іскріння й накопичення пилу. Корпус монітора має забезпечити захист від іонізуючих і не іонізуючих випромінювань.

Необхідно перевірити робоче становище комп'ютера відстань між стіною з віконними прорізами і столом має не меншим 0,8 м. При невеличкій кількості робочих місць бажано розташовувати столи у протилежної стіни щодо віконних отворів.

Відстань між робочими столами має бути не менш ніж 1,2м. Не допускається перебування другого робочого місця із боку задньої стінки комп'ютера. Екран монітора повинен бути від очей на оптимальній відстані 600-700мм, але не ближче 500мм. Висота робочої поверхні столу повинна регулюватися а межах 680-800 мм, за відсутності такої можливості висота

робочої поверхні столу повинна бути 725 мм. Клавіатуру слід розташовувати на поверхні столу з віддривом 100-300 мм від краю.

4.3 Освітленість робочого місця під час роботи за комп'ютером

Штучне освітлення в приміщеннях з робочими місцями, обладнаними ВДТ ЕОМ та ПЕОМ, має здійснюватися системою загального рівномірного освітлення. У виробничих та адміністративно-громадських приміщеннях, у разі переважної роботи з документами, допускається застосування системи комбінованого освітлення (крім системи загального освітлення додатково встановлюються світильники місцевого освітлення). Зазначення освітлення освітленості на поверхні робочого столу в зоні розміщення документів має становити 300-500 лк. Якщо ці значення освітленості неможливо забезпечити системою загального освітлення, допускається використання місцевого освітлення. При цьому світильники місцевого освітлення слід встановлювати таким чином, щоб не створювати бликів на поверхні екрана, а освітленість екрана має не перевищувати 300 лк.

Як джерела світла в разі штучного освітлення мають застосовуватись переважно люмінесцентні лампи типу ЛБ. У разі влаштування відбитого освітлення у виробничих та адміністративно-громадських приміщеннях допускається застосування металогалогенних ламп потужністю 250 Вт. Допускається застосування ламп розжарювання у світильниках місцевого освітлення.

Система загального освітлення має становити суцільні або преривчасті лінії світильників, розташовані збоку від робочих місць (переважно ліворуч), паралельно лінії зору працюючих.

Допускається використання світильників таких класів світлорозподілу [39]:

- прямого світла - П;
- переважно прямого світла - Н;
- переважно відбитого світла - В.

Для загального освітлення слід застосовувати світильники серії ЛПО 36 із дзеркальними ґратами, укомплектовані високочастотними пускорегулювальними апаратами (ВЧ ПРА). Допускається застосовувати світильники цієї серії без ВЧ ПРА тільки в модифікації "Кососвітло". Застосування світильників без розсіювачів та екрануючих ґрат заборонено.

Яскравість світильників загального освітлення в зоні кутів випромінювання від 50 до 90 град. з вертикаллю в повздовжній та поперечній площинах має становити не більше ніж 200 кд/м^2 , захисний кут світильників – не менше ніж 40 град.

Світильники місцевого освітлення повинні мати просвічуючий відбивач із захисним кутом, не меншим ніж 40 град. Слід передбачити обмеження прямої блискості від джерел природного та штучного освітлення. При цьому яскравість світлих поверхонь (вікна, джерела штучного освітлення), що розташовані в полі зору повинна бути не більше ніж 200 кд/м^2 .

Необхідно обмежувати відбиту блискість на робочих поверхнях відносно джерел природного і штучного освітлення. При цьому яскравість бліків на екрані ВДГ має не перевищувати 40 кд/м^2 , а яскравість стелі в разі застосування системи відбитого освітлення 200 кд/м^2 .

Показник осліпленості у разі використання джерел загального штучного освітлення у виробничих приміщеннях має не перевищувати 20, а показник дискомфорту в адміністративно-громадських приміщеннях має бути не більше за 40.

4.4 Вентиляція приміщень

Вентиляцію з механічним спонуканням (далі - механічна вентиляція) необхідно передбачати [39]:

а) якщо метеорологічні умови та чистота повітря не можуть бути забезпечені вентиляцією з природним спонуканням (далі – природна вентиляція);

б) для приміщень та зон без природного провітрювання.

Допускається проектувати змішану вентиляцію з частковим застосуванням систем природної вентиляції (ежекційну систему вентиляції і використання статодинамічних дефлекторів як систем природної і комбінованої вентиляції) для подачі або видалення повітря.

У приміщеннях із природним освітленням відповідно до ДБН В.2.5-28-2018 крізь світлові прорізи у зовнішніх огорожувальних конструкціях і з об'ємом на кожного працюючого не менше ніж 40 м^3 або 30 м^3 (для громадських або виробничих приміщень відповідно) допускається, за обґрунтування, застосовувати періодичне провітрювання через фрамуги, квартирки.

Природну витяжну вентиляцію для житлових, громадських, адміністративних та побутових приміщень треба розраховувати на різницю густини зовнішнього повітря з температурою 5°C та внутрішнього повітря з температурою для холодного періоду року. Надходження зовнішнього повітря у приміщення слід передбачати через спеціальні припливні пристрої у зовнішніх стінах або у вікнах. Для квартир і приміщень, в яких за температури зовнішнього повітря 5°C не забезпечується видалення нормованих витрат повітря, необхідно передбачати механічну витяжну вентиляцію.

Природну вентиляцію для виробничих приміщень слід розраховувати:

- на різницю густини зовнішнього та внутрішнього повітря при розрахункових параметрах перехідного періоду року для всіх опалюваних приміщень, а для приміщень з надлишками теплоти – за розрахунковими параметрами теплого періоду року;
- на дію вітру при швидкості 1 м/с у теплий період року – для приміщень без надлишків теплоти.

Механічну припливну вентиляцію з подачею зовнішнього повітря, що забезпечує постійний підпір повітря цілодобово і цілорічно, слід передбачати у приміщеннях машинних відділень ліфтів будівель категорій А і Б за вибухопожежною та пожежною небезпекою, а також у тамбур-шлюзах:

- приміщень категорій А та Б;

– приміщень з виділенням шкідливих газів або пари 1-го та 2-го класів небезпеки. Улаштування загального тамбур-шлюзу для двох і більше приміщень категорій А і Б не допускається.

Припливно-витяжну або витяжну механічну вентиляцію слід передбачати для приямків завглибшки 0,5 м і більше, а також для оглядових каналів, які потребують щоденного обслуговування та розташовані у приміщеннях категорій А та Б або у приміщеннях, в яких виділяються шкідливі гази, пара або аерозолі питомою густиною, більшою за густину повітря.

Стельові вентилятори та вентилятори-віяла (окрім тих, які застосовують для повітряного душування робочих місць) необхідно передбачати додатково до систем припливної вентиляції для періодичного збільшення швидкості руху повітря у теплий період року вище допустимої:

а) у будівлях громадських, адміністративно-побутових та виробничих, розташованих у IV та V кліматичному районах відповідно до ДСТУ-Н Б В.1.1-27, а також згідно з завданням на проектування - в інших кліматичних районах;

б) у виробничих будівлях на постійних робочих місцях у разі опромінення променистим тепловим потоком з інтенсивністю більше 140 Вт/м^2 .

Повітряне душування зовнішнім повітрям постійних робочих місць слід передбачати:

а) у разі опромінення променистим тепловим потоком зі щільністю більше 140 Вт/м^2 ;

б) для забезпечення концентрації шкідливих речовин менше ГДК у повітрі робочої зони при відкритих технологічних процесах, які супроводжуються виділенням шкідливих речовин, і неможливістю улаштування укриття або місцевої витяжної вентиляції.

Очищення повітря від пилу в системах механічної вентиляції та кондиціонування повинно забезпечувати вміст пилу в повітрі, що подається, не більше ніж:

- ГДК в атмосферному повітрі населених пунктів - при подачі його до приміщень житлових та громадських будівель;
- 30 % від ГДК у повітрі робочої зони - при подачі його до приміщень виробничих та адміністративно-побутових будівель;
- 30 % від ГДК у повітрі робочої зони з частинками пилу розміром не більше ніж 10 мкм – при подачі його до кабіни кранівника, пультів керування, зони дихання робітників, а також при повітряному душуванні;
- Допустимих концентрацій за технічними умовами на вентиляційне обладнання та повітроводи.

4.5 Гігієна праці та виробнича санітарія

Оптимальними параметрами температури у кабінеті є 19-21, припустимими 18-22, відносна вологість повітря 62-55% .

У кабінеті ж слід здійснювати наскрізне провітрювання підвищення якісного складу повітря, щодня проводити вологе прибирання.

На підвищення вологості повітря варто використовувати зволожувачі. У кабінеті ж має бути штучне і природне освітлення. Основний потік природного світла може бути зліва, заборонено справа, ззаду і попереду працюючого за комп'ютером. На вікнах повинні бути фіранки вдвічі більше ширини вікна. Забороняється застосовувати для вікон чорні фіранки.

Кабінет, де перебувають комп'ютери належить до пожежонебезпечних приміщень категорії «Б», тож необхідно мати вуглекислотний вогнегасник.

Робоче місце працюючого за комп'ютером передбачено обладнати спеціальними меблями: обертовим стільцем з змінюючою висотою сидіння і кута нахилу спинки.

Під час роботи комп'ютера забороняється:

- залишати комп'ютер без нагляду;
- проводити ремонт;
- знімати кришку корпусу з комп'ютера.

Тривалість безперервної роботи за комп'ютером без регламентованої перерви не має перевищувати 2 години. Перерва вводиться з метою зниження нервово-емоційної напруги, втоми зорового апарату, усунення впливу гіподинамії і гіпокінезії. Рівень шуму під час роботи комп'ютерів не повинен перевищувати 50дБА.

Конструкція монітора має передбачати заходи, щоб забезпечити хорошу видимість зображення, незалежно від зовнішнього освітлення. Залежно від призначення й області застосування відео термінали можна розділити на такі групи:

- група А – кольорові монітори лише демонстраційних цілей.
- група Б – кольорові монітори для персональної роботи;
- група У – монохромні монітори.

Категорично забороняється використання на робочому місці електронагрівальних приладів з відкритим нагрівальним елементом або відкритим вогнем.

Недотримання вимог до мікроклімату приміщення може лише різко знижувати продуктивності праці, викликати втрати робочого дня через збільшеного числа помилок у роботі, також може призвести до функціональних розладів чи до хронічних захворювань органів дихання, нервової системи, імунної системи.

У аварійних ситуаціях комп'ютер потрібно терміново відключити від мережі:

- при відключенні електричної енергії;
- під час пожежі;
- уразі запаху диму.

4.6 Ергономічна організація робочого місця

Навіть саме ергономічне устаткування у світі не допоможе вам уникнути захворювань, якщо використовувати його неправильно. Дотримуючись

простих порад з ергономічної організації робочого місця, можна припинити подальший розвиток захворювань.

Поради по організації робочого простору: близькій зоні відповідає область, охоплена рукою з притиснутим до тулуба ліктем, дальньої зоні – область витягнутої руки.

Робота із клавіатурою: неправильне становище рук для друку на клавіатурі призводить до захворювань суглобів кистей рук. Кисті рук слід тримати на певному місці, лікті тримати паралельно поверхні столу й під прямим кутом до плеча.

Розташування монітора: монітор, зазвичай, розташовується надмірно близько. Альтернативна відстань монітору від користувача 600-700 мм.

Крісло має забезпечувати фізіологічно раціональну робочу позу, коли він не порушується циркуляція крові й немає інших шкідливих впливів. Крісло обов'язково має бути з підлокітниками і можливість повороту, зміни висоти і кута нахилу сидіння і спинки. Бажано мати можливість регулювання висоти і відстані між підлокітниками, відстані від спинки до переднього краю сидіння. Важливо, щоб усе регулювання були незалежними, легко здійсненними і мали надійну фіксацію. Крісло має бути регульованим, з можливістю обертання, щоб дотягтися до далеко розташованих предметів. Правильно на кріслі слід сидіти так: пересунути у кріслі, сівши на передню його частину. Стійко поставивши ступні на ширину плечей, нахилите тулуб вперед приблизно до кута 70 градусів стосовно підлозі, намагаючись не згинати попереку. У досягнутій позицією не важко вважати, що колінні суглоби зігнуті з точки 90 градусів, а тазостегнові перебувають у оптимальному становищі.

Далі не буде важко відвести сідниці від сидіння й поволі встати, стежачи за синхронністю руху між колінними і тазостегновими суглобами і випрямленням тулуба. Ви убезпечите свій хребет від ушкоджень, якщо зможете навчитись сидати з вертикального становища, дотримуючись зворотню послідовність дій, рекомендованих на підйом з цього становища сидячи.

4.7 Електробезпека

4.7.1 Загальні положення

До персоналу з I групою з електробезпеки відносяться особи, які не мають спеціальної електротехнічної підготовки, але які мають елементарне уявлення про небезпеку електричного струму. У персоналу з I групою по електробезпеці щорічно перевіряють знання та періодично інструктують з питань охорони праці (1 раз в 6 місяців). Особи неелектричного персоналу зобов'язані виконувати тільки ту роботу, яка доручена безпосереднім керівником і засоби виконання якої вивчені. У разі, коли вони не можуть виконати роботу не порушуючи вимог безпеки праці, вони повинні звертатися за роз'ясненнями до особи, яка доручила цю роботу. Не електротехнічний персонал, помітивши зіпсованості в електрообладнанні, електричній мережі, обірвані або пошкоджені проводи, зобов'язаний:

- попередити працівників про небезпеку;
- повідомити відповідну особу з адміністрації про випадковість.

Вимоги цієї інструкції обов'язкові для осіб не електротехнічного персоналу.

4.7.2 Вимоги безпеки до початку роботи

Перед початком роботи з електрообладнанням (касовий апарат, факс, комп'ютери тощо) або в місцях, де можливе ураження електрострумом, працівник зобов'язаний простежити:

- щоб на всіх доступних для дотику струмоведучих частинах електрообладнання були огороження, захисні кожухи, захисні приладдя;
- електроциги та рубильники закриті металевими кожухами;
- вимикачі та перемикаючі пристроїв були в налагодженому стані.

4.7.3 Вимоги безпеки під час роботи

При роботі з електрообладнанням:

- увімкнути і переконатися протягом однієї-двох хвилин (на холостому ході) в налагодженості обладнання і розпочати роботу;
- дотримуватись правил експлуатації, викладених в технічній документації (описі);
- не користуватися пошкодженою пусковою апаратурою (розбитими вимикачами, штепселями, кнопковими пультами), а вимагати, щоб вона була полагоджена;
- стерегтися рухомих частин в небезпечних зонах;
- при виході, перерві в роботі, припиненні подачі електроенергії, у разігоріння обмоток електродвигуна або електропроводом – вимикати;
- без відома адміністрації, не дозволяти нікому працювати на закріпленому за тобою обладнанні;
- вимагати, щоб дроти, які підводять до апарату електричний струм, розташовані нижче 2 м від підлоги, були в надійній ізоляції, або покривались би коробами, або проведені були в трубі.

При прибиранні робочого місця:

- дотримуйся безпечної відстані від струмопровідних елементів не доторкаючись до оголених або погано ізольованих проводів;
- проводити прибирання поблизу електрообладнання лише тільки після того, як переконаєшся, що струм вимкнений;
- при наявності електроструму на корпусах апаратів, на радіаторах (батареях), трубопроводах, тощо, припинити роботу.

4.7.4 Діелектричного струму на людський організм

Розрізняють:

- електричні удари, тобто випадки, коли проходження електричного струму вражають організм в цілому;
- електротравми: опік, металізація шкіри, електричні знаки;

– осліплення вольтовою дугою і ураження органів чуття акустичним ударом.

Струм силою від 0,01-0,05 ампера є дуже небезпечним, а від 0,05 ампера та вище – смертельним. Напруга до 42 змінного струму, 110 – постійного, при нормальних умовах, а в сирих приміщеннях до 12 В – є небезпечним для життя людини.

Наявність вологи, поту і порохи знижує опір шкіри та збільшує небезпеку ураження струмом. Робітник при закінченні роботи повинен навести порядок на робочому місці та повідомити про закінчення робіт безпосередньому керівнику.

4.7.5 Заходи першої допомоги при ураженні струмом

Людину котра потрапила під дію напруги, слід відразу ж звільнити від дії струму, відключивши комп'ютер чи відкинувши електропроводи. Якщо струм вимкнути неможливо, необхідно одразу відтягти постраждалого від проводу, користуючись гумовими рукавичками, палицею, через сухий одяг або іншими непровідниками, торкаючись лише одягу постраждалого. До прибуття лікаря постраждалому надати першу допомогу. У перші хвилини ураження потрібно починати штучне дихання, непрямий масаж серця.

Таким чином, на підприємстві необхідно забезпечувати сприятливі умови праці.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних та практичних питань оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Ліквідність підприємства – це здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. А платоспроможність – це здатність підприємства наявними в нього ресурсами своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

2. Аналіз ліквідності та платоспроможності здійснюється за двома напрямками: аналіз ліквідності балансу та розрахунок відносних показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

3. Основним джерелом інформації для аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства виступає фінансова звітність.

4. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства є складовою загального аналізу фінансового стану підприємства, який базується на положеннях нормативно-правових актів України, а також актів компетентних органів державної влади.

5. Проведений аналіз ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 роках дозволяє зробити наступні висновки:

- спостерігається позитивна тенденція зростання валюти балансу. Це свідчить про зростання виробничих можливостей підприємства і заслуговує позитивної оцінки. За 2020-2021 рр. вартість майна збільшилась на 158,4%, а темп приросту чистого доходу від реалізації продукції склав 102,9%, а темп приросту чистого прибутку – 187%. Випередження темпів приросту фінансового результату підприємства в порівнянні з чистим доходом та

валютою балансу свідчить про покращення використання коштів на підприємстві;

- зростання валюти балансу пов'язано зі зростанням вартості як необоротних, так і оборотних активів ПрАТ «Завод «Фрегат». За 2020-2021 роки вартість необоротних активів зросла на 146,14%, а вартість оборотних активів – на 165,9%. Зростання випереджаючими темпами оборотних активів підприємства свідчить про зростання оборотності всього майна підприємства, а значить і про підвищення ефективності діяльності підприємства;

- зростання вартості оборотних активів відбулося завдяки зростанню вартості насамперед дебіторської заборгованості на 319,71%. Це пов'язано зі зростанням дебіторської заборгованості за розрахунками (авансів, наданих іншим підприємствам, у рахунок наступних платежів) майже в 6 разів, що свідчить про розширення діяльності ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021рр. А дебіторська заборгованість за товари, роботи навпаки зменшилась на 0,6%, що може бути підтвердженням ефективного управління дебіторською заборгованістю;

- на підприємстві роках спостерігається тенденція поступового зростання вартості запасів, що пояснюється розширенням діяльності підприємства;

- власний капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021 роки збільшився в 10 раз, а за питомою вагою в загальній вартості капіталу підприємства - на 21,6 %. Це свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства, але на кінець 2021 року власний капітал складає лише 28,17%. А отже розподіл джерел власних і позикових коштів в 2020-2021 роках є незадовільним;

- збільшення величини власного капіталу ПрАТ «Завод «Фрегат» в 2020-2021 рр. пов'язане зі зростанням капіталу в дооцінках в 5,2 рази (за останні 2 роки було здійснена дооцінка вартості основних засобів) і величини нерозподіленого прибутку на 122,9%., що свідчить про прибуткову діяльність підприємства;

- позиковий капітал ПрАТ «Завод «Фрегат» збільшився на 98,64 %, а за питомою вагою зменшився на 21,6%. Найбільшою складовою позикового капіталу є поточні зобов'язання за розрахунками, а саме поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, яка на кінець 2021 року за питомою вагою в структурі капіталу підприємства складає 44,33%;

- аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Завод «Фрегат» показав, що на кінець 2019, 2020 і 2021 років баланс є неліквідним; з 4 нерівностей виконується тільки одна – третя нерівність. Невиконання четвертої нерівності свідчить про відсутність у ПрАТ «Завод «Фрегат» власного оборотного капіталу. Причому спостерігається позитивна тенденція до поступового скорочення нестачі власного оборотного капіталу підприємства;

- показник загальної платоспроможності загальної платоспроможності збільшився, що свідчить про покращення структури активів і пасивів підприємства, про зростання його платоспроможності;

- виходячи із ступеня ліквідності активів, фінансовий стан підприємства може бути оцінений на дату складання звітності як нормальний, а на коротко- і довгострокову перспективу як кризовий;

- протягом досліджуваного періоду всі коефіцієнти ліквідності нижчі за нормативні значення, тобто ПрАТ «Завод «Фрегат» є платоспроможним. Також спостерігається позитивна тенденція зниження коефіцієнта співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості. Якщо на кінець 2019 року підприємство на 1 грн. дебіторської заборгованості залучало 4,50 грн. кредиторської заборгованості, то на кінець 2021 – 2,15 грн. Тобто при недостатності власного капіталу підприємство використовувало у господарському обороті кредиторську заборгованість;

- показник поточної платоспроможності має негативне значення протягом 2020-2021 років і, крім того, спостерігається негативна тенденція його зменшення, що свідчить про поточну неплатоспроможність підприємства як на кінець 2019 року, 2020 року, так і на кінець 2021 року;

- на кінець 2019, 2020 років (оскільки в 2019 і 2020 роках отримало збитки) ПрАТ «Завод «Фрегат» має ознаки надкритичної неплатоспроможності, а на кінець 2021 року – ознаки критичної платоспроможності;

- значення розрахованого коефіцієнта відновлення платоспроможності для ПрАТ «Завод «Фрегат» менше одиниці, і це свідчить про те, що підприємство у найближчі 6 місяців швидше за все не матиме реальної можливості відновити свою платоспроможність.

Визнання ПрАТ «Завод «Фрегат» неплатоспроможним підприємством не позначає визнання його неспроможності. Це лише фіксація стану фінансової нестійкості. Отже, на підприємстві необхідно здійснювати оперативний контроль за його фінансовим станом, а також розробити заходи для запобігання неспроможності підприємства і виходу ПрАТ «Завод «Фрегат» з кризового стану.

6. В третьому розділі кваліфікаційної роботи запропоновані заходи виходу ПрАТ «Завод «Фрегат» з кризового стану.

Основним напрямом підвищення рівня ліквідності і платоспроможності підприємства, на наш погляд, має бути розробка та впровадження системи фінансового прогнозування та планування на ПрАТ «Завод «Фрегат», систематичний аналіз показників ліквідності і платоспроможності підприємства, що дозволить своєчасно приймати заходи з антикризового управління;

7. Здійснено прогнозування фінансової звітності підприємства ПрАТ «Завод «Фрегат» на 2022 рік та оцінка фінансових показників діяльності за даними прогнозованої звітності.

Розраховані показники свідчать, що при дотриманні прийнятих рішень:

- коефіцієнти абсолютної, швидкої і поточної ліквідності зростуть;
- коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості знизиться, що свідчить про підвищення платоспроможності підприємства;

- обсяг власного оборотного капіталу збільшиться на 85211 тис.грн. і буде становити 25183 тис.грн.;

- позитивним моментом слід вважати також і покращення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом;

- підвищиться значення коефіцієнту співвідношення активів, що свідчить про зміни у структурі майна в бік збільшення питомої ваги мобільних активів;

- позитивним є збільшення власного капіталу за рахунок отримання прибутку на 33,37%;

- збільшиться коефіцієнт автономії, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства;

- в 2022 році підвищиться ефективність використання сукупних активів (капіталу). Якщо в 2020 році для здійснення одного повного обороту сукупних активів підприємству необхідно було 382 дні, то у прогнозованому періоді – 356 днів, що на 26 днів менше.

Таким чином, прогнозування фінансової звітності ПрАТ «Завод «Фрегат» на 2022 рік вказує на можливість підвищення ліквідності і платоспроможності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бержанір І.А. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств. *Финансы, учет, банки*. 2014. Вып. 1. С. 43-48.
URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Fub_2014_1_7
2. Мотичко В.В. Концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/2690.pdf>
3. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 566 с.
4. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика. Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2009. 328 с.
5. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник. Київ:КНТУ, 2014. 536 с.
6. Подольська В. О., Ярош О.В. Фінансовий аналіз: навч.посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 488с.
7. Крамаренко Г. О., Чорна О. Е. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 392 с.
8. Школьник І. О., Боярко І. М., Дейнека О. В. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / за заг. ред. Школьник І. О. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.
9. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : затверджені наказом Міністерства економіки України від 19.01.06 № 14. URL: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>
10. Методичні рекомендації з аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій: Лист Державної податкової адміністрації України

№ 759/10/20-2117 від 27.01.98. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2117225-98#Text>

11. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. 2-ге вид., стер. К.: Алеута, 2003. 485 с.

12. Лахтіонова Л.А. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності: монографія. Київ: КНЕУ, 2010. 657 с.

13. Корнева Н.О., Магдун В.І. аналітичні основи платоспроможності в сучасних умовах господарювання. Приазовський економічний вісник. 2020. Вип. 5(22). С. 86-90. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/5_22_ukr/18.pdf

14. Терен Г. М. Підходи до трактування ліквідності підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 23. С. 67-71.

15. Москаль Н. В. Аналіз ліквідності у системі оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання. *Економіка, управління, фінанси: теорія та практика*. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/eko/01okt13/43.pdf>

16. Котляр М. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансової стійкості підприємства *Вісник THEU*. 2008. №4. С. 120-124. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/26811/1/%D0%9A%D0%BE%D1%82%D0%BB%D1%8F%D1%80.PDF>

17. Фінансовий аналіз : навч. Посібник / Т.Д. Косова, І.В. Сіменко та ін. К., Центр учбової літератури, 2013. 440 с.

18. Щербань О.Д., Борзенкова В.І. Визначення сутності ліквідності та ділової активності підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 32. С. 258-263. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/40.pdf

19. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Пригуляк, Н. Ю. Невмержицька. К.: КНЕУ, 2010. 592 с.

20. Ковальчук Н. О., Гаватюк Л. С., Єрміїчук Н. І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник посібник— Чернівці: Чернівецький національний університету ім. Ю.Федьковича, 2019. 334 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1iZK-nhSwrXwnGXzWG0r3viPfJtWqUduQ/view>

21. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. - 434 с.

22. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Дьякова Ю.Ю. Напрями підвищення ефективності оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2017. №12. С. 642-648. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/106.pdf

23. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. Дата оновлення: 10.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 12.01.2023).

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 10.02.2023).

25. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України № 2597-VIII від 18.10.18. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2597-19> (дата звернення 10.02.2023).

26. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій: затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 № 81. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97>

27. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>

28. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 № 22. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>

29. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 26.01.2001 № 49/121. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>

30. Офіційний сайт ПрАТ «Завод «Фрегат». URL: <https://fregat.mk.ua/>

31. Фінансова звітність ПрАТ «Завод «Фрегат» за 2020-2021 рр. URL: <https://smida.gov.ua/db/feed/57589>

32. Господарський кодекс України від 16 січня 2003р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

33. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008р. № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/514-17>

34. Толпежніков Р. О., Толпежнікова Т. Г., Третьяков А. Г. Міжнародні підходи до удосконалення платоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2019, № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/13.pdf

35. Мотичко В.В. Концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/2690.pdf>

36. Крейдич І. М., Наконечна О. С., Харченко О. С. Умови забезпечення платоспроможності підприємств в контексті їх фінансової безпеки. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2015. № 12. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45313/41583>

37. Основи охорони праці : підручник / К.Н. Ткачук та ін.: під ред. К.Н.Ткачук. К.: Основа, 2011. 480 с.

38. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин. Документ v0007282-98 від 10.12.1998р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0007282>

39. Про охорону праці: Закон України № 2694-XII від 14.10.92: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

**Баланс ПрАТ «Завод «Фрегат» (тис.грн.) Баланс ПрАТ «Завод
«Фрегат» (тис.грн.)**

Актив	Код рядка	На кінець 2018	На кінець 2019	На кінець 2020	На кінець 2021
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	170	138	176	3578
первісна вартість	1001	203	203	282	3721
накопичена амортизація	1002	33	65	106	143
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0	0
Основні засоби	1010	94287	99721	303827	270257
первісна вартість	1011	346171	328411	1141783	1124571
знос	1012	251884	228690	837956	854314
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються		-	-	-	-
за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	14334	11562	6973	417
Інші необоротні активи	1090	-	-	-	0
Усього за розділом I.	1095	108 791	111 421	310 976	274 252
II. Оборотні активи					
Запаси, у тому числі:	1100	156271	115145	136862	197450
виробничі запаси	1101	46874	36005	55419	119227
незавершене виробництво	1102	79737	66507	68751	66825
готова продукція	1103	21748	11262	10908	10008
товари	1104	7912	1371	1784	1390
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	8216	21008	64225	16516
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	1130	22388	33362	62408	235682
з бюджетом	1135	4644	1065	804	1
у тому числі з податку на прибуток	1136	45	45	64	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	28304	4810	3465	653
Поточні фінансові інвестиції	1160	61949	4661	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	2946	460	25851	5569
Витрати майбутніх періодів	1170	5	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	15292	2318	4836	30269
Усього за розділом II.	1195	300015	182829	298451	486140
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-	-
Баланс	1300	408 806	294 250	609 427	760 392

Продовження Додатку А

Пасив	Код рядка	На кінець 2018	На кінець 2019	На кінець 2020	На кінець 2021
1	2	3	4	5	6
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	10 967	10967	10967	10967
Капітал у дооцінках	1405	15856	31968	242212	197840
Додатковий капітал	1410	-	-	-	-
Резервний капітал	1415	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)	1420	2860	-23639	-19870	5417
Неоплачений капітал	1425	-	-	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-	-	-
Усього за розділом I.	1495	29 683	19 296	233 309	214 224
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	4076	3344	-	-
Довгострокові кредити банку	1510	-	-	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	415	1003	3197
Довгострокові забезпечення	1520	-	-	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-	-	-
Усього за розділом II.	1595	4076	3759	1003	3197
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	1856	-
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	1610	266455	234129	285206	337124
товари, роботи, послуги	1615	11431	10812	12135	56333
розрахунками з бюджетом	1620	446	737	761	4062
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	0	0
розрахунками зі страхування	1625	653	685	720	814
розрахунками з оплати праці	1630	2238	2665	3117	4036
одержаними авансами	1635	86484	12984	31035	77353
розрахунками з учасниками	1640	-	-	-	-
Поточні забезпечення	1660	3707	2631	2811	4349
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	3633	6552	37474	58900
Усього за розділом III.	1695	375047	271195	375115	542971
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-	-	-
Баланс	1900	408 806	294 250	609 427	760 392

Звіт про фінансові результати ПрАТ «Завод «Фрегат»

Стаття	Код рядка	2021	2020	2019	2018
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	716438	429733	353048	325905
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-597319	-315542	-307003	-283526
Валовий: прибуток	2090	119119	114191	46045	42379
збиток	2095	-	-	-	-
Інші операційні доходи	2120	12280	17466	25977	59540
Адміністративні витрати	2130	-37274	-27052	-28637	-20698
Витрати на збут	2150	-18805	-8861	-11371	-12660
Інші операційні витрати	2180	-17071	-34754	-37358	-69586
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	58249	60990	-	-
збиток	2195	-	-	-5344	-1025
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-	-	-
Інші доходи	2240	87782	38655	87861	38655
Фінансові витрати	2250	-57211	-311	-440	-311
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0
Інші витрати	2270	-57797	-98221	-106536	-98221
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	31023	1113	-	-
збиток	2295	-	-	-24459	-60902
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-7972	-1583	-2040	-1583
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	23051	-	-	-
збиток	2355	-	-470	-26499	-62485